

Estlandssvensk Eestirootslane

Nummer 2-2019

Foto: Jana Stahl

Olofsdagen och Svenskdagen 2019
firades på Ormsö/Vormsil tähistati
2019. aasta Olavipäevi ja Rootsi päeva

Foto: Toivo Tomingas

Foto: Toivo Tomingas

Estlandssvensk/Eestirootslane

Utgiven av Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning
 Väljaandja Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus
 Rüütli 9
 10130 Tallinn
 Tel: +372 644 1921
 E-post: info@eestirootslane.ee
 Hemsida/Koduleht: www.eestirootslane.ee
 Bank/Pank: Swedbank EE462200221043163932
 Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse sihtasutus

Ansvarig utgivare/Vastutav väljaandja:

Ülo Kalm

Redaktion/Toimetus

Ingegerd Lindström, redaktör,

Toivo Tomingas, Jana Stahl

Översättningar: *Linus Ganman, Ivar Rüütli*

Tryck/Trükikoda: *Printon Printing House,*
Tallinn

ISSN 2000-2416

Styrelsen i Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhatus

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings
 ordförande Ülo Kalm

Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse
 esimees Ülo Kalm

Kulturförvaltningens
 styrelseordförande
 Jana Stahl

Omaavalitsuse juhatus
 esimees Jana Stahl

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings vice ordförande
 Ingegerd Lindström

Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse aseesimees
 Ingegerd Lindström

Vice ordförande i styrelsen
 Elna Siimberg

Omaavalitsuse juhatus
 aseesimees
 Elna Siimberg

Ledamöter i Kulturförvaltningen/Kultuuriomavalitsuse liikmed

Toivo Tomingas

Juta Holst

Leif Strömfelt

Ants Aaman
Ledamot i stiftelsen
Ants Aaman
Sihtasutuse liige

Kontakt med styrelsen/Juhatus e-posti aadressid
fornamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

*Framsida: Bilder från firandet av Olofsdagen
 och Svenskdagen på Ormsö i juli.*

Kontakt med redaktionen/Toimetuse e-posti aadressid
fornamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

Esikaas: Olavipäeva ja Rootsi päeva tähistamine juulis

INNEHÄLLSFÖRTECKNING / SISUKORD

Sid/lk 3	Tänuavaldus lahketele annetajatele, <i>Kalle Lõuna</i>
Sid/lk 4	Ledaren, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 4	Val till Kulturrådet
Sid/lk 5	Ledaren, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 5	Kultuurinõukogu valimine
Sid/lk 6	Kandidater till Kulturförvaltningen
Sid/lk 14	Ormsödagarna 2019, <i>Lena Weesar</i>
Sid/lk 18	Svenskdagen 2019 på Ormsö, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 19	Rootsi päev 2019 Vormsil, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 20	Skattkammaren, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 22	Aarete saal, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 24	Vårt kära Aibolands museum, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 26	Meie armas Rannarootsi muuseum, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 29	Berättelser om hemlandets historia, <i>Kaarel Lauk</i>
Sid/lk 32	Jutustusi koduma ajaloost, <i>Kaarel Lauk</i>
Sid/lk 35	Rickul/Nuckös Hemvändervecka, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 38	Riguldi-Noarootsi kodukandiühingu, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 41	Kafédag på Nuckö, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 42	Kohvikuspäeva Noarootsis, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 43	Jubilarer/Juubilarid

Tänuavaldus lahketele annetajatele

Selle aasta alguses avaldasin üleskutse saamaks täiendavat infot Haapsalu rootsi gümnaasiumi lõpumärgi kohta.

Rootsi Eraühisgümnaasium loodi 1931. aastal. Rootsi gümnaasium tegutses tihedas koostöös eestikeelse gümnaasiumiga Haapsalus, paljud õpetajad olid koolil samad ning ühine oli ka direktor – legendaarne Anton Üksti (1888-1942). Esimene lend 11 õpilasega lõpetas 13. juunil 1936. Kool likvideeriti Nõukogude okupatsiooni ajal 1940.

Rootsi gümnaasiumi lõpumärgist oli eelnevalt olemas vaid üks mustvalge joonistus. Seda hinnatavam on, et minu üleskutse leidis vastukaja.

Täna südamest hr Anders Kvarnhedenit ja tema perekonda, kes nõustusid haruldase märgi annetama Läänemaa Ühisgümnaa-

siumi muuseumile. Nii on jõudnud märk tagasi samasse majja, kus see omaaegsele abituriendile rinda kinnitati.

Kõnealune märk on pildil. See kuulus aktiivselt eestirootsi kultuurielus kaasalöönud Berta Amanile (1916-2018). Österbyst pärit neiu lõpetas rootsi gümnaasiumi esimese lennu ja temast sai hiljem kooliõpetaja. Teise maailmasõja ajal põgenes Berta Aman Rootsi. Elu viimastel aastatel elas ta Täbys, Stockholmi läänis.

Märk on säilinud väga hästi. Erinevalt Haapsalu eesti gümnaasiumi lõpumärgidest oli selle märgi tagaküljele graveeritud Berta gümnaasiumilõpetamise, mitte esimese klassikokkutuleku aeg. Teadaolevalt Eesti muuseumide ja kollektsionääride kogudes teist Haapsalu rootsi gümnaasiumi lõpumärki ei ole. Aitäh suuremeelsetele annetajatele!

Kalle Lõuna, Läänemaa Ühisgümnaasiumi ajalooõpetaja ja koolimuuseumi juhataja
kalle.louna@lyg.edu.ee

Ülo Kalm, ordförande
Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning

Redan i oktober är det val till det nya kulturrådet och alla som är upptagna i vallängden kan stödja kulturförvaltningens fortsatta verksamhet genom att lämna in en valsedel, så att kulturrådets väljarprocent inte faller under femtiostrecket (i så fall kommer kulturförvaltningen med stor sannolikhet att lägga ned sin verksamhet under de kommande tre åren). Den här gången kan man poströsta både i Sverige och Estland. Meddela oss om adressen i befolkningsregistret inte är din fasta postadress.

Det är av stor vikt att man röstar och det ger stöd åt alla dem som

har hjälpt oss frivilligt, för det är viktigt för oss alla att svenskarnas ursprungsminoritet får verka vidare för att bevara sin kultur. Stöd allas våra frivilliga ansträngningar, för det är viktigt – merparten av den kulturella verksamheten i de estlandssvenskarna bygderna sker på frivillig grund, och kulturförvaltningen stöttar denna verksamhet ekonomiskt och strategiskt.

I det här numret presenterar de som är nominerade i valen sig själva, och 21 av dem kommer att fatta beslut under de kommande tre åren. Med stöd ur riksreserven kan vi i år undersöka den kulturella sfären, det pågår ett pilotprojekt för språkundervisning på öarna och vi kastar även en blick på framtiden genom att söka i arkiv och göra arkeologiska utgrävningar, och så kan vi genom att använda den information vi får göra nödvändiga förändringar inför framtiden. Det finns redan behov av förändringar, och det nya kulturrådet måste fatta bra beslut för att den estlandssvenska kulturen ska bevaras i sin levande form, och säkert behöver

vi i kulturrådet också nykomlingar som med ny energi kan ge goda idéer att förena med de erfarenheter som redan gjorts.

I september fortsätter arbetet i dans- och sångfestens kommitté, som förbereder Estlandssvenskarnas fjärde sång- och dansfest den 25 juli 2020 vid Kursalen i Hapsal. I oktober sammanträder sedan den nuvarande styrelsen i Hapsal för att göra sammandrag och bereda mark för nya förändringar, och redan under årets sista kvartal kommer ni alla att ha valt ett nytt kulturråd (fullmäktige), som utser en ordförande, en vice ordförande och en ny verkställande styrelse (kommunstyrelse) åt den kommun utan gränser som företräder de historiska svenskbygdernas olika samfund och samarbetar med de nuvarande samfunden för att bevara och utveckla den estlandssvenska kulturen.

Med en önskan om bra beslut för den hittillsvarande kommunstyrelsen och fullmäktige.

Det femte valet till Kulturrådet för den svenska minoriteten

18, 19 och 20 oktober 2019 äger det femte valet till Kulturrådet för den svenska minoriteten rum. Valet anordnas av huvudkommittén för val av Kulturrådet för den svenska minoriteten, vars sammansättning har fastställts av Kulturministeriet.

Valet av kulturråd i Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning regleras av kulturrådets valbestämmelser och andra motsvarande förordningar. Huvudkommittén för valet har fastställt antalet mandat för det nya kulturrådet till 21. Till kulturrådet kandiderar denna gång 26 personer, varav 21 utses genom relativ majoritet.

Väljarna kan kontrollera riktigheten hos de uppgifter som står upptagna om dem själva i röstlängden. Rösterna läggs via post både i Estland och Sverige, och därför är det viktigt att det är den adress dit valsedeln ska skickas i oktober som står i röstlängden.

Uppgifterna i röstlängden kan ni kontrollera hos följande personer:

Sverige – Margareta Hammerman mob + 46 707 304 761

Estland - Ingrid Soans mob + 372 59 074 764 .

Om valsedeln råkar bli förstörd, kan ni få hjälp genom att vända er till de personer som anges i den instruktion som bifogas valsedeln. Valsedeln, som kommer till väljarnas brevlådor i oktober, måste postas senast den 25 oktober 2019.

Jana Stahl
Omavalitsuse juhatuse esimees

Juba oktoobris toimuvad uue kultuurinõukogu valimised ja kõik, kes te kuulute valimisnimekirja saate toetada kultuuriomavalitsuse tegevuse jätkumist postitades valimisedeli, et kultuurinõukogu valimiste protsent ei taanduks alla viiekümne (sellisel juhul lõpetab kultuuriomavalitsus suure tõenäosusega oma tegevuse järgmisel kolmel aastal). Sellel korral toimub postihääletamine nii Rootsis kui ka Eestis. Anna teada, kui rahvastikuregistris olev aadress ei ole postiaadress, mida pidevalt kasutate.

Hääletamine on väga vajalik ja tugi kõikidele neile, kes meid on vabatahtlikult aidanud, sest meile kõigile on oluline, et rootslaste põline rahvusvähemus saaks edasi teatud oma kultuuri elus hoidmise nimel. Toeta kõikide meie inimeste vabatahtlikku pingutust, sest see on oluline - enamuse rannarootsi asualadel kultuurilisest tegevusest toimub vabatahtlikul alusel ning kultuuriomavalitsus toetab nende tegevust rahaliselt ja strateegiliselt.

Selles ajakirjanumbris on võimalik lugeda valimistel osalevate inimeste enesetutvustusi ning 21 neist hakkab vastu võtma otsuseid järgmisel kolmel aastal. Riigireservi toel saame sellel aastal uurida kultuuriruumi ja toimub keeleõppe pilootprojekt saartel ning heidame pilgu ka minevikku arhiiviotingute ja arheoloogiliste väljakaevamiste kaudu ning saame saadud informatsiooni kasutades teha vajalikke muudatusi tuleviku tarbeks. Vajadus muutusteks on juba olemas ja uuel kultuurinõukogul tuleb teha häid otsuseid, et rannarootsi kultuur selle elusal kujul

jääks kestma ning kindlasti vajame ka uusi tulijaid kultuurinõukogus, kes oskavad anda uue energia toel häid ideid, mida siduda olemasolevate kogemustega.

Septembris jätkub töö tantsu- ja laulupeo komitees, kes valmistab ette Eestirootslaste IV laulu- ja tantsupidu, mis saab toimuma 25. juulil 2020 Haapsalu Kuursaali juures. Ja veel oktoobris koguneb senine juhatus Haapsalus, et teha kokkuvõtteid ja ette valmistada pinnast uuteks muutusteks ning juba aasta viimasel veerandil on valitud teie kõikide poolt uus kultuurinõukogu (volikogu), kes valib endale esimehe koos aseesimehega ja uue tegevjuhatuse (vallavalitsuse) ühele piirideta omavalitsusele, mis esindab ajaloolisi rannarootsi asuaalade kogukondi ja teeb koostööd praeguste kogukondadega rannarootsi kultuuri hoidmisel ja arendamisel.

Häid otsuseid meile kõigile soovides senise vallavalitsuse ja volikogu nimel.

Rootsi vähemusrühvuse kultuurinõukogu viiendad valimised

18., 19. ja 20. oktoobril 2019 toimuvad rootsi rahvusvähemuse kultuurinõukogu viiendad valimised. Valimisi korraldab Rootsi vähemusrühvuse kultuurinõukogu valimiste peakomitee, mille koosseisu on kinnitanud Kultuuriministerium.

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse kultuurinõukogu valimisi reguleerib Vähemusrühvuse kultuurinõukogu valimise eeskiri ja muud vastavad määrused. Valimiste peakomitee on kinnitanud uue kultuurinõukogu mandaatide arvuks 21. Kandideerib sellel korral kultuurinõukogusse 26 isikut, kellest valituks osutub lihthälteenamusega 21.

Valija võib kontrollida enda kohta valijate nimekirjas kantud andmete õigsust. Valimised toimuvad posti teel ni Eestis kui ka Rootsis ja seetõttu on oluline, et valimisnimekirjas oleks valija see aadress, kuhu saabub tema post oktoobris.

Valimisnimekirja andmeid saate kontrollida järgmistel kontaktidel:

Rootsis – Margareta Hammerman mob + 46 707 304 761

Eestis - Ingrid Soans mob + 372 59 074 764 .

Juhul, kui valimisedel sai kogemata rikutud, siis saate pöörduda abi saamiseks kontaktidele, mis on lisatud hääletamisedeli juhendile. Oluline on postitada valimisedel, mis jõuab valijate postkasti oktoobris, hiljemalt 25. oktoobril 2019.

Kandidater till Kulturförvaltningen

i bokstavordning

Ants Aaman

Põlvnen põhjaranniku rannarootslastest. Kultuuriline mitmekesisus vaesustub ja seetõttu on pärandkultuuri hoidmine minu jaoks oluline. Ühe põlise rahvusvähemuse kultuur nagu seda on rannarootsi kultuur, mis rikastas ja rikastab kultuuriruumi, on väärtuslik ja vajab kaitset muutuste tuules, mis ühiskondi vaevavad.

Jag är bördig från estlandssvenskarna på nordkusten. Den kulturella mångfalden utarmas, och därför är bevarandet av traditionell kultur viktig för mig. En sådan ursprungsfolkskultur är den estlandssvenska, som har berikat och berikar kultursfären, är värdefull och behöver skydd i de förändringens vindar som slår mot våra samhällen.

Juhan Bernadt

Kandideerin Eestirootslaste Kultuuriomavalitse kultuurinõukogu valimistel eesmärgiga panustada rannarootsi kultuuri jätkusuutlikusse Eesti ühiskonnas. Olen Stockholmis sündinud eestlane ja tegelenud 1965. aastast alates rahvatantsuga. Olen tantsinud pakri-laste loodud tantsurühmas „Rågöbornas danslag“ Pakri saarte tantse alates 60-ndatest aastatest. Eestisse tulin elama 2007. aastal. 2012. aastal asutasin koos Eesti noorte muusikute ja tantsujuhtidega MTÜ Kaan lurk ne, mille tegevuse eesmärk on Pakri muusika- ja tantsupärandi kogumine, säilitamine ja taaselustamine.

Jag kandideerar till Estlandssvenskarnas Kulturförvaltnings kulturråd för att bidra till den estlandssvenska kulturens fortlevnad i det estniska samhället. Jag är est född i Stockholm och håller sedan 1965 på med folkdans. Jag har sedan 60-talet dansat rågödanser i Rågöbornas danslag, som grundades av rågöbor. Jag flyttade till Estland 2007. 2012 grundade jag tillsammans med unga estniska musiker och dansledare föreningen Kaan lurk ne, som syftar till att samla in, bevara och återuppliva Rågöarnas musik- och danskultur.

Sten Berg

Olen Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse ning Rootsi-Mihkli koguduse nõukogu liige. Alates 2016 olen töötanud Jaapani saatkonnas ning olen varasemalt olen lõpetanud poliitoloogiaõpingud Eestis, Hispaanias ja Prantsusmaal. Kandideerin, et aidata kaasa eestirootsluse püsijäämisel ning kultuuri säilitamisel. Minu ema, Karin Bergi, isapoolsed esivanemad on rannarootslased, kes on sündinud Naissaarel ja Noarootsis. Kõik olid ja on muuhulgas ka Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse liikmed.

Jag är ledamot i Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning och i kyrkorådet i Svenska S:t Mikael's församling. Sedan 2016 arbetar jag på Japans ambassad och har tidigare studerat statsvetenskap i Estland, Spanien och Frankrike.

Jag kandideerar för att bidra till att det estlandssvenska ska få leva kvar och för att kulturen ska bevaras. Min mor Karin Bergs förfäder på fädernet var estlandssvenskar födda på Nargö och i Nuckö. Alla var och är bland annat även medlemmar i Svenska S:t Mikael's församling.

Jonne Berggren

Jonne Berggren Norrby külast Vormsi saarel. Isa: Oskar Berggren – rannarootslane sündinud Norrby külas Vormsi vallas 1917.a, ema Evi-Berggren – eestlane sündinud Albu vallas Virumaa 1924.

Töötan Vormsi vallas saarevahina, pensionär. Kandideerin Eestirootslaste Kultuurimavalitsusse, sest olen huvitatud kodukoha ajaloost ja kultuurist. Kuulun MTÜ Vormsi Veri liikmete hulka. Tegelen rahvatantsuga kollektiivis Rahvatantsurühm Vormsi. Kuulun Vormsi Kalapüüdjate Ühingu juhatusse.

Jonne Berggren, från Norrby på Ormsö, Far: Oskar Berggren - estlandssvensk född i Norrby i Ormsö kommun 1917. Mor: Evi Berggren - estniska född i Albu kommun i Virumaa 1924.

Jag arbetar på Ormsö kommun som övakt och är pensionär. Jag kandiderar till Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning, för jag är intresserad av hemortens historia och kultur. Jag är medlem i Ormsö Blod, sysslar med folkdans i gruppen Rahvatantsurühm Vormsi (Folkdansgruppen Ormsö) och sitter i styrelsen för Vormsi Kalapüüdjate Ühing (Ormsö Fiskarförening).

Juta Holst

Soovin kandideerida, sest rannarootsi kultuuripärandiga olen tegelenud tööalaselt Eesti Vabaõhumuuseumis. Hiljem nende teadmiste mõtestamine ja kogude täiendamine on olnud loogiline jätk eelnevale tööle. Olin Eestirootslaste Kultuuriseltsi ja olen SOV Eesti liige ning Tallinna Rootsi-Mihkli kogudusega seotud koguduse taastamise alguaegadest alates.

Jag vill kandidera eftesom jag har sysslat med det estlandssvenska kulturarvet på yrkesbasis vid Estlands friluftsmuseum. Att sedan ge mening åt dessa kunskaper och erfarenheter har varit en logisk fortsättning på det tidigare arbetet. Jag har varit medlem i Samfundet för Estlandssvensk Kultur och är medlem i SOV Estland och har även sedan första början av återinstiftandet varit engagerad i Svenska S:t Mikael's församling i Tallinn.

Marko Kuusik

Olen pärit Naissaare ja Noarootsi rannarootslastest. Töötan noorte jalgpallitreenerina FC Flora juures. Noortega koos töötades saadud kogemusi saaksin kasutada kultuuriruumi laiendamiseks nende jaoks. Loodan, et uue tulijana on mul häid uusi ideid, mis aitaks kaasa esivanemate kultuuri mõistmisele nooremates põlvkondades, et mälu kanduks edasi põlvkonnalt põlvkonnale, sest see on oluline.

Jag härstammar från estlandssvenskarna på Nargö och i Nuckö. Jag arbetar som ungdomstränare i fotboll i FC Flora. De erfarenheter jag fått genom att arbeta med unga skulle jag kunna tillämpa för att bredda deras kulturella sfär. Jag hoppas att jag som nykomling har nya goda idéer som skulle kunna bidra till förståelse för förfädernas kultur hos de yngre generationerna, så att minnet får leva kvar från generation till generation, för det är viktigt.

Kalev Kukk

Minu emapoolsed juured on Naissaarel, ulatudes põlistesse Ambrosenite ja Jürgensonide suguvõssa (ema Sylvia Ambrosen-Kukk; 1923–2009). Minu huvi ja ka sisemine kohustus oma esivanemate ees on aidata kaasa eestirootsi ajaloo ja kultuuripärandi hoidmisele. Olen olnud valitud mitmesse varasemasse Kultuurinõukogu koosseisu. Praegu olen ”põhikohaga” pensionär, kuid tegutsen ühtlasi vabakutselisena ja olen Tallinna Ülikooli inimgeograafia külalisõppejõud.

Min mor Sylvia Ambrosen-Kukk (1923–2009) hade sina rötter på Nargö och de sträckte sig till den gamla släkten Ambrosen-Jürgenson. Jag är intresserad av och ser det som en inneboende plikt gentemot mina förfäder att bidra till att estlandssvenskarnas historia och kulturarv bevaras. Jag har suttit invald i Kulturrådet flera gånger förut. Nu är min ”huvudsyssla” att vara pensionär, men jag utför även frivilligarbete och är gästlärare i mänsklig geografi vid Tallinns Universitet.

Ülo Kalm

Olen pärit Noarootsist. Viimased 9 aastat töötan Rannarootsi Muuseumi juhina ja puutun igapäevatoos tihedalt kokku rannarootslaste omanäolise kultuuripärandi hoidmise, talletamise ja avalikkusele edastamisega. Usun, et kultuurinõukogu liikmena saan paremini anda oma tagasihoidliku panuse eestirootsluse heaks.

Jag kommer från Nuckö. De senaste nio åren har jag varit chef på Aibolands Museum och har i mitt dagliga arbete mycket att göra med att bevara, dokumentera och presentera estlandssvenskarnas särartade kulturarv för allmänheten. Jag tror att min blygsamma insats för det estlandssvenska skulle komma bättre till sin rätt om jag vore kulturrådsledamot.

Mart Laidmets

Isa poolt päri Noarootsist, käinud sealses gümnaasiumis ning õppinud ajalugu Tartus ja Uppsalas. Tööelu on seotud haridusega ning olen alati pidanud oluliseks rootsi keele ja kultuuri õppimist ja õpetamist ning ka väikesaarte erisustega arvestamist.

Luban ka tulevikus neile teemadele pühenduda.

Bördig från Nuckö på fädernet, har gått i gymnasiet där och studerat historia i Tartu och Uppsala. Jag arbetar med utbildning och har alltid tyckt att studier och undervisning i svenska och svensk kultur är viktigt, liksom att ta hänsyn till de mindre öarnas särart.

Jag lovar att även framgent ägna mig åt dessa frågor.

Ingegerd
Lindström

Jag kandiderar till Kulturförvaltningen en tredje gång för att jag vill fortsätta att arbeta för den estlandssvenska kulturens bevarande i Estland och Sverige. För att estlandssvenskarna inte ska bli en bortglömd folkgrupp hos kommande generationer. Jag är också aktiv i Rickul/Nuckö Hembygdsförening och bor i Estland ca 3-4 månader om året.

Kandideerin Kultuuriomavalitsusse kolmandat korda, sest tahan eestirootsi kultuuri säilitamisega Eestis ja Rootsis edasi tegeleda. Selle nimel, et eestirootslastest ei saaks tulevaste põlvkondade jaoks unustatud rahvakild. Tegutsen aktiivselt ka Riguldi-Noarootsi Kodukandiühingus ja elan Eestis umbes 3–4 kuud aastas.

Berit Nuka

Veetsin Vormsil oma rannarootslasest vanaisa Oskar Fribergi kodus kõik koolivaheajad. Sellest ajast on jäänud ka huvi rootsi keele vastu.

Hariduselt olen ajaloolane, ameti poolest ajakirjanik päevalehes Postimees.

Kultuurinõukogusse olen otsustanud kandideerida selleks, et leida mooduseid, kuidas muuta eestirootslaste olemasolu nähtavamaks ka väljaspool seda väikest kogukonda ennast ning kaasata paremini nooremate põlvkondade esindajaid, et tegu oleks edaspidigi elusa ja tegusa kultuuriga.

Jag tillbringade alla skollov på Ormsö hos min estlandssvenske morfar Oskar Friberg. Från den tiden har jag mitt intresse för svenska.

Jag är utbildad till historiker och arbetar som journalist på dagstidningen Postimees.

Jag har bestämt mig för att kandidera till Kulturrådet för att hitta sätt att göra estlandssvenskarna mer synliga även utanför denna lilla gemenskap samt lättare få med representanter för de yngre generationerna, så att vi även framgent kan ha en levande och verksam kultur.

Peeter Paemurru

Rannarootslastest esivanemad on pärit Ida-Virumaalt rootsi asustusega küladest. Olin Eestirootslaste Kultuuriseltsi (Samfundet för Estlandssvensk Kultur) asutajaliige (1988.a) ja olen Tallinna Rootsi-Mihkli kiriku koguduse liige alates taastamisest (1990.a.). Osalen eestirootslaste laulupeo organiseerimiskomitees, mis korraldas Eestirootslaste III laulu- ja tantsupeo aastal 2016 (2016.a laulupeo kunstiline juht) ja valmistab ette Eestirootslaste IV laulu- ja tantsupeo aastal 2020.

De estlandssvenska förfäderna kom från de byar i Ida-Virumaa som hade svensk befolkning. Jag var en av dem som 1988 grundade Samfundet för Estlandssvensk Kultur och har varit medlem i Svenska S:t Mikaelsskyrkans församling i Tallinn sedan den återupprättades 1990. Jag sitter i organisationskommittén för Estlandssvenskarnas sångfest, som anordnade Estlandssvenskarnas 3:e sång- och dansfest 2016 (konstnärlig ledare för 2016

Lars Rönberg

Min far var född på Ormsö och gården Lillmasa är åter i släktens ägo. Jag tycker det är viktigt att det finns en god kontakt mellan de estlandssvenska föreningarna i Sverige och Kulturförvaltningen. Jag vill bidra till att estlandssvenskar på båda sidan om Östersjön arbetar för att bevara det estlandssvenska kulturarvet.

Minu isa oli sündinud Vormsil ja Lillmasa talu on taas suguvõsa omanduses. Pean väga tähtsaks hea kontakti olemasolu Rootsis tegutsevate eestirootslaste ühingute ja Kultuuriomavalitsuse vahel. Tahan kaasa aidata sellele, et eestirootslaste kultuuripärandi säilitamise heaks tegutsevad eestirootslased mõlemal pool Läänemerd.

Elna Siimberg

Põlvnen põlisest rannarootslaste suguvõsast ja elan ka praegu Vihterpalus, eestirootslaste alal. Olen huvitatud oma juurtest, rannarootslaste ajaloost ja Põhjamaadest. Valdän rootsi keelt. Olen töötanud 25 aastat Rootsi Lantmännenile kuuluvas ehitusministeeriumi müügi esinduses. Soovin kaasa aidata pärandi uurimisel ja selle säilitamisel.

Jag härstammar från en urgammal estlandssvensk släkt och bor även nu i Vippal, i en estlandssvensk bygd. Jag är intresserad av mina rötter, estlandssvenskarnas historia och Norden. Jag kan svenska. Jag har arbetat i 25 år hos svenska Lantmännens säljrepresentant för byggmaskiner. Jag vill bidra i forskningen om och bevarandet av kulturarvet.

Karina Siimberg

Olen Haapsalu tüdruk ja seotud eestirootslusega oma juurte kaudu. Kandideerin kultuurinõukokku, kuna tegemist on mulle hingelähedase teemaga ja usun, et teil oleks värsket verd tarvis. Eestirootslus on minu jaoks alati olnud äärmiselt põnev teema ning arvan, et just see võiks olla minu x-faktor, mis mind teiste seast eristab. Seda enam olen motiveeritud panustama rahvuspärandi säilitamisse, rootsi keele arendamisse Eestis, traditsioonide ülalhoidmisse, erinevate ürituste korraldamisse jms. Olen alati olnud aktiivne ja tegev paljudes projektides ning ettevõtmistes ja tunnen, et järgmiseks võiks end proovile panna just kultuurinõukogus.

Jag kommer från Hapsal och har med mig det estlandssvenska arvet genom mina rötter. Jag kandiderar till kulturrådet, för det handlar om en fråga som ligger mig varmt om hjärtat, och jag tror att ni behöver tillföras färskt blod. Jag har alltid tyckt att det estlandssvenska är ytterst spännande, och jag tror att just det kan vara det som skiljer mig från andra. Desto mer motiverad är jag att bidra till att bevara kulturarvet, att utveckla svenskan i Estland, att hålla på traditionerna, att ordna olika evenemang o. l. Jag har alltid varit aktiv och verksam i många projekt och initiativ och känner att jag härnäst skulle vilja sätta mig på prov just i kulturrådet.

Valdek Slet

Sündinud Läänemaal 28.Okt 1947. Isapoolne suguvõsa pärit Vormsilt. Kõrgem haridus, teaduskraad füüsikalise keemia valdkonnas. Töötanud ka tööstuskeemikuna. Kirovi kalurikolhoosi peatehnoloogina kuulusin ka NSVL riikliku preemia saanud töögruppi.

Olen olnud ka Keemia Instituudi asedirektor juurutuste alal. Praegu mikroettevõtja. Vormsis olen olnud külaühingu Sviby Byalag liige ja juhatuse esimees. Vormsil saavad kokku nii Rootsi läinud kui ka siiajäänud rannarootslased. Mikroettevõtjana olen kudumite puhul kasutanud rannarootsi aladelt pärinevaid etnograafilisi ideid ja neid propageerinud. Sama tegevusega püüan ka jätkata ja kasulik olla uues kultuurinõukogus. Oluline on hoida üleval uue põlvkonna huvi rannarootsluse ja rootsi keele vastu, mis oma suguvõsas on mingil määral õnnestunud.

Min släkt på fädernet kommer från Ormsö. Jag har varit vicedirektör vid vetenskapsakademien på Kemiska Institutet. Nu mikroföretagare. På Ormsö har jag varit medlem och styrelseordförande i byföreningen Sviby Byalag. Som mikroföretagare har jag i vävnader använt och spritt etnografiska motiv från de estlandssvenska bygderna. Inom samma verksamhet strävar jag också efter att fortsätta verka och vara till nytta i det nya kulturrådet. Det är viktigt att upprätthålla den nya generationens intresse för det estlandssvenska och svenskan - för min egen generation har det lyckats i viss mån.

Jana Stahl

Isapoolne suguvõsa on pärit Väike-Pakrilt ja Noarootsist. Olen olnud seotud viimasel kümnendil Pakri saarte, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse ja Eesti Saarte Koguga.

Rannarootsi kultuuripärand selle elusal kujul saab püsida, kui me loome selle kestvuseks eeldusi praegustes kogukondades – niisama jätkusuutlikud nagu on meie praegused kogukonnad, niisama jätkusuutlik on põline rannarootsi kultuur selles keskkonnas ja hoitud nende kogukondade poolt, sest kultuur oma mitematahulisuses puutub kokku peaaegu kõikide eluvaldkondadega.

Släkten på fars sida kommer från Lilla Rågö och Nuckö. Det senaste decenniet har jag varit engagerad i Rågöarna, Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning och Öarnas Ting i Estland.

Det estlandssvenska kulturarvet i sin levande form kommer att finnas kvar, om vi i de nuvarande byalagen skapar förutsättningar för dess fortlevnad. Lika livskraftiga som våra nuvarande byalag är den ursprungliga estlandssvenska kulturen i den miljön och när den bevaras av dessa byalag, för det är i denna mångskiktighet som en kultur kommer i kontakt med nästan alla verksamhetsområden.

Bo Stenholm

Osaletsin Kultuuriomavalitsuse eelmise koosseisu tegevuses ja arvan, et tegemist on tähtsa tööga, mida soovin meeleldi jätkata.

Minu isa oli eestirootslane, kes saabus Rootsi 1943. aastal põgenikupaadis. Tema vanemad ja teised sugulased tulid Rootsi 1944. aastal mootorlaeval „Juhan“. Isa oli üks kahest viimastest Haapsalu Rootsi gümnaasiumi õpetajast ja aktiivne SOV liige.

Iseendast: olen 67-aastane ja elan alates 2005. aastast Tallinnas. Hariduselt majandusteadlane ja insener. Oman väiksemat kümnekonna töölisega puidutöötlemisettevõtet, mis asub Tallinna ja Haapsalu vahel.

Olen Rootsi Hariduse Seltsi juhatuse liige. Minu eesmärgiks on säilitada ja edendada eestirootsi kultuuri Eestis.

Jag var med i den tidigare kulturförvaltningen, och tycker att det är ett viktigt arbete som jag gärna vill fortsätta med. Min far var estlandssvensk och kom till Sverige i en flyktingbåt 1943. Pappa var en av de två sista lärarna på det estlandssvenska gymnasiet i Hapsal och han var länge aktiv i SOV-Sverige.

Något om mig själv: Jag är 67 år och bor i Tallinn sedan 2005. Jag är civilekonom och ingenjör. Jag talar estniska. Jag har nu en egen mindre träindustri belägen mellan Tallinn och Hapsal med ett 10-tal anställda.

Jag är medlem i SOV-Estland's styrelse. Målsättningen med mitt engagemang är att bevara och stärka den estlandssvenska kulturen i Estland.

Leif Strömfelt

Pärit Ruhnust, sündinud Rootsis. Rohkem kui 40 aastat töötanud nakkushaiguste tehniline kaitse süsteemis. Olen pensionär ja konsultant. Oluline on levitada jätkuvalt rannarootsi kultuuri ja ajalugu.

Härkomst Runö, född i Sverige. Arbetet i mer än 40 år med tekniska system för smittskydd, pensionär och konsult. spridande av estlandssvensk kultur, historisk och i framtiden.

Erik Söderberg

Kasvasin üles ühel Roslageni põhjaserval asuval saarel. Elan 2015. aastast Väike-Pakril ja tege-len Pakri saartel põllumajandusega www.pakrirannad.eu. Minu isapoolne vanaema oli sündi-nud Väike-Pakril. Olen seadnud oma sihiks taasasustada Pakri saared ja tuua seeläbi eestirootsi kultuur Eestisse tagasi. Pean oma südameasjaks põllumajandust, kooli, rahvamuusikat ja -tantsu ning tegutsemist kiriku loomuliku koha nimel ühiskonnas. Eestirootslaste tulevik asub Eestis.

Jag är uppvuxen på en ö i norra Roslagen men bor sedan 2015 i Estland på Lilla Rågö och är verksam inom jordbruk på Rågöarna, se även www.pakrirannad.eu. Min farmor var född på Lilla Rågö. Mitt mål är att åter befolka Rågöarna och därmed ge möjlighet till någon form av estlandssvensk kulturs återkomst till Estland. Mina hjärtefrågor är jordbruk, skola, folkmusik och dans samt att verka för kyrkans naturliga plats i samhället. Estlandssvenskar-nas framtid finns i Estland.

Raul Targamaa

Olen Riguldi/Noarootsi ühingu juhatuses asendusliige ning Virtsu Arenguseltsi kultuuri-juht.

Soovin kandideerida kultuurinõukogusse kuna soovin kaasa aidata rannarootsi kultuuri viljelemisel. Eriti südamelähedane on mulle muusikaalane tegevus ja sooviksin üheskoos kogukondadega rannarootsi muusikatradsioone edasi arendada.

Jag är suppleant i styrelsen för Rickul/Nuckö Hembygdsförening och kulturchef på Virtsu Utvecklingsbolag.

Jag vill kandidera till kulturrådet eftersom jag vill bidra i dyrkandet av den estlandssvenska kulturen. Musikalisk verksamhet ligger mig särskilt varmt om hjärtat och tillsammans med byalagen skulle jag vilja utveckla musiktraditionerna vidare.

Kai Tennisberg

Olen juurtelt Noarootsi rootslane. Rannarootsi kultuuripärandi vastu tunnen huvi juba Eestirootslaste Kultuuriseltsi ehk ERKS'i loomisajast (1988.a.) saadik. Olen olnud kultuurinõukogu liige kolmel perioodil ja aastatel 2010-2019. Loodan, et minu kogemused ja jätkuv huvi esivanemate kultuuri vastu, on abiks rannarootsi kultuuri hoidmisel.

Jag är av nuckösvensk härkomst. Jag har varit intresserad av det estlandssvenska kulturarvet ända sedan tiden då Samfundet för Estlandssvensk Kultur (SESK) bildades (1988).

Jag har varit ledamot i kulturrådet under tre perioder under åren 2010-2019. Jag hoppas att mina erfarenheter och fortsatta intresse för förfädernas kultur är till hjälp vid bevarandet av den estlandssvenska kulturen.

Toivo Tomingas

Olen päritolult ema poolt vormsirootslane, räägin algelist rootsi keelt ja olen kultuurinõukogu liige praegugi. Minu eestvõttel asutati 8 aastat tagasi põhiliselt vormsirootslasi koondav MTÜ Vormsi Veri, mille aktivist olen jätkuvalt. Samuti osalen teist korda Eestirootslaste laulupidu ettevalmistavas komisjonis. Kirjutan laule ja luuletusi, toimetan raamatuid. Loodan, et suudan veel olla kasulik meie rahvakillu kultuurielu edendamisel ja ajaloo jäädvustamisel.

Jag är på modernet ormsösvensk till min härkomst, talar svenska på grundnivå och är kulturrådsledamot redan nu. På mitt initiativ grundades för åtta år sedan föreningen Ormsö Blod som i huvudsak för samman ormsösvenskar och där jag fortfarande är aktiv. Jag sitter även för andra gången i den kommitté som förbereder Estlandssvenskarnas sångfest. Jag skriver sånger och dikter och redigerar böcker. Jag hoppas att jag kan fortsätta att vara till nytta i vidareutvecklingen av vår folkspillras kulturliv och bevarandet av vår historia.

Lena Weesar

Ehkki olen sündinud Rootsis, on eestirootslased ja Vormsi, kust minu suguvõsa pärineb, mulle lapsest peale tähtsad. Eestirootslaste kohalolu näitamine, eestirootslastega seotu säilitamine ja selle tutvustamine Kultuurinõukogu kaudu on väga oluline. Ma ise kirjutan eestirootslaste ajalehtedes ja korraldan SOV juhatuse liikmena Rootsis eestirootslaste teemalisi näitusi, mis ühtib Kultuurinõukogu tegevusega.

Mul on ema kodukülas juba aastaid väike maja, kus viibin vähemalt kaks korda aastas. Vormsi ja eestirootslased on mulle väga südamelähedased.

Estlandssvenskarna och Ormsö, varifrån min släkt härstammar, har varit levande för mig sedan jag var barn trots att jag själv är född i Sverige. Att visa sin estlandssvenska närvaro, bevara och informera om estlandssvenskarna, är viktigt genom Kulturrådet. Själv skriver jag för de estlandssvenska tidningarna och som styrelseledamot i SOV Sverige arrangerar jag bland annat utställningar om estlandssvenskarna i Sverige, vilket också ligger i linje med Kulturrådets arbete.

Sedan flera år tillbaka har jag en liten stuga i min mors hemby på ön dit jag reser minst två gånger om året. Ormsö och estlandssvenskarna ligger mig mycket varmt om hjärtat.

Benny Vesterby

Koos isa Edviniga õnnistasime 1994. aastal Rooslepa perekonna talus sisse maja, kus elan suviti koos oma abikaasaga. Lapsed ja lapselapsed viidavad siinkandis aega niipalju kui võimalik.

Kohtun siin Eestis paljude eestlaste, ja mööda maailma ringi rännates paljude teiste rahvuste esindajatega, ning pean ennast innukaks suursaadikuks, kes esindab kestma määratud eestirootslaste ajalugu ja kultuuri.

Tillsammans med pappa Edvin invigde vi 1994 ett vårt hus på familjegården i Roslep där jag bor på sommarhalvåret tillsammans med min fru. Barn och barnbarn tillbringar så mycket tid här i bygden som dom kan. Jag träffar många ester här i Estland och många andra nationaliteter på mina resor runt om i världen och är en hängiven ambassadör för den estlandssvenska historien och kulturen som skall leva vidare i framtiden.

Deltagande i kulturråden ger mig fördjupad kunskap och bra inblick i andra estlandssvenskars historia och kultur.

Christer Widgren

Olen pärit Vormsilt, Hosby Jakas-talust. Diplomeeritud õpetaja, endine mereväeohvitser ja riigiametnik. Olen olnud kultuuriomavalitsuse liige kaks mandaatperioodi.

Eestirootslus on oma väiksuses organisatsiooniliselt väga killustunud. Kultuuriministeeriumi endine asekancler Anne-Ly Reimaa on sageli rõhutanud, kui tähtis on meie kultuuri tutvustamine tänastele ja tulevastele põlvkondadele. Selles töös on Kultuuriomavalitsusel keskne roll.

Osalemine Kultuurinõukogu tegevuses süvendab minu teadmisi ja annab hea ülevaate teiste eestirootslaste ajaloost ja kultuurist.

Jag kommer från Ormsö, Hosby Jakas. leg. lärare, f.d. sjöofficer och har verkat i central förvaltning. Har varit ledamot av Förvaltningen 2 perioder.

Estlandssvenskheten i sin litenhet uppvisar en mycket fragmenterad organisationsbild. Anne-Ly Reima f.d. v. kansler vid Kulturministeriet har ofta understrukt vikten att vi alla informerar dagens – och kommande generationer om vår kultur som finns och har funnits i Estland. I detta arbete har Kulturförvaltningen en central plats.

Ormsödagarna den 27 till 29 juli – med Svenskdagen och Olofsdagen

Text och foton: Lena Weesar där inget annat anges

I tre dagar firades estlandssvenska kulturdagar på Ormsö med ett program fyllt med gemenskap, aktiviteter och tankeutbyten. Höjdpunkter, och fokus, var Ormsö kyrkas, S:t Olai, 800-års jubileum och Svenskdagen som i år var förlagd till Pearsgården, Ormsö Hembygdsgränd i Sviby.

Många prominenta gäster förgyllde firandet av S:t Olais 800-åriga historia – Estlands premiärminister Jüri Ratas var närvarande, Sveriges ambassadör i Tallinn Mikael Eriksson vidarebefordrade hälsningar från kung Carl Gustav och Annlaug Rønneberg från Norges ambassad förmedlade hälsningar från det norska kungahuset. Även Danmarks drottning Margarethe hade skickat en personlig hälsning som lästes upp av Patrik Göransson.

Estlands ärkebiskop Urmas Viilma ledde den högtidliga och värdiga högmässan biträdd av Läänemaas biskop Tiit Salumäe, Stockholms Estniska församlings präst Tiit Pädam, prosten i Läänemaa Kaido Saak, Jukka Yrjölä från vänförsamlingen Rekola i Finland, Patrik Göransson, präst i S:t Mikaelskyrkan i Tallinn och Ormsös församlingspräst Ants Rajando.

Gåvor överlämnades – Estlandssvenskarnas kulturförening SOV i Sverige skänkte två stora ljus till kyrkans golvljusstakar, Rågöföreningen överlämnade en mässingskandelaber och Tage och Margareta Hammerman med rötter från gården Norrsmets i Kärrslätt, vars familj i äldre tider tillhörde prästbönderna, skänkte kyrkan två stycken mässingsljusstakar med ursprung från Järnboås kyrka i

Bergslagen. Tages farfar var för övrigt medlem i kyrkorådet,

Nästa år kommer Ormsö kyrka återigen att uppmärksammas – 2020 är det 30 år sedan kyrkan återinvigdes den 29 juli 1990.

Under Svenskdagen offentliggjorde Ülo Kalm, ordförande för Estlandssvenska kulturförvaltningen, årets estlandssvenska kulturbärare, vilka i år är tre – Margit Norlin Rosen, Nargö, Arnold Lindgren, Rågöarna samt postumt Oskar Friberg, Ormsö, som gick bort tidigare i år.

Här kommer några axplock från de händelserika Ormsödagarna i juli:

Rälby marknad, under den första dagen av Olofsdagarna, har blivit en tradition. Här kan det mesta inhandlas till ett bra pris, från husgeråd till snacks. Rälby koine, kvarnen i Rälby, byggdes av Egil Hamnholm i Sverige, den togs över till Ormsö och är idag den enda kvarnen på ön – 1943/44 fanns över 100 kvarnar på Ormsö. Egil Hamnholm var född på gården Back-Erjas, Rälby.

Rälby laadast Olavipidustuste esimesel päeval on saanud traditsioon. Siin võib hea hinna eest osta kõike alates majapidamistarvetest kuni snäkkideni. Rälby koine, Rälby veski ehitas Rootsisis Egil Hamnholm, see toodi Vormsile ja on praegu saare ainus (1943.–1944. aastal oli Vormsil veskeid enam kui sada). Egil Hamnholm oli sündinud Rälbys Back-Erjas-talus.

Förutom marknadsstånd och glada möten med bekanta bjöds det på underhållning på Rälby marknad, här av en dragspelsorkester.

Müügikioskide ja rõõmsate kohtumiste kõrval pakkus Rälby laad ka meelelahutust. Esines löötspilliorkester.

Ülo Kalm, Kulturförvaltningens ordförande, med fru Lii på Rälby marknad. I bakgrunden sampråkar Patrik Göransson, S:t Mikael's församling i Tallinn, med Jorma Friberg, intendent på Aibolands museum, i skuggan under ett träd i värmen.

Kultuuriomavalitsuse esimees Ülo Kalm koos abikaasa Liiga Rälby laadal. Tagaplaanil vestleb Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson puu varjus Rannarootsi muuseumi kuraatori Jorma Fribergiga.

. Rökt fisk är något av en specialitet på Ormsö vilket man kan smaka på och inhandla på Rälby marknad. Här visar Olger Berggren upp en rökt näbbgädda.

Suitsukala on Vormsi hörgutis, mida saab proovida ja osta Rälby laadal. Olger Berggren näitab suitsutatud tuulehaugi.

Kõikidele maa- ja metsaomanikele ja muudele huvilistele korraldati infokohutumine, millel tutvustati uusi ettepanekuid ja ideid. Sellele järgnes metsakülatus, mille käigus tutvustati erinevaid metsahoolduse meetodeid ja arutati nende üle. Teejuhiks oli Ants Varblane.

För alla mark- och skogsägare, och övriga intresserade, hölls ett informationsmöte där nya förslag och idéer presenterades. Med ett efterföljande besök i skogen där olika sätt att sköta sin skog visades och diskuterades med Ants Varblane som ciceron.

Den stämmningsfulla midnattsmässan hölls i år av Patrik Göransson, S:t Mikael, Tallinn (t h) och Tiit Pädam från Estniska församlingen i Stockholm (t v). Mässan avslutades traditionsenligt med en gemensam ljusgång till gravgården.

Meeleolukat keskõmissat pidasid tänavu Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson (paremal) ja Stockholmi Eesti koguduse õpetaja Tiit Pädam (vasakul). Missa lõpetati traditsioonilise küünlakäiguga kalmistule.

Foto: Margareta Hammerman

Utanför Ormsö kyrka (från vänster till höger) - Ivo Sarapuu, kommunstyrelsens ordförande, Ene Sarapuu, kommundirektör Ormsö, Patrik Göransson, S:t Mikael, Tallinn, Annlaug Rønneberg, Norska ambassaden, Tallinn, ambassadör Mikael Eriksson, Tallinn, biskop Tiit Salumäe, premiärminister Jüri Ratas, ärkebiskop Urmas Viilma, Tiit Pädam, Stockholms Estniska församling, Kaido Saak, Läänemaa prost, Jukka Yrjölä vänförsamlingen Rekola i Finland, Ants Rajando, församlingspräst Ormsö.

Vormsi kiriku ees (vasakult): Vormsi vallavolikogu esimees Ivo Sarapuu, vallavanem Ene Sarapuu, Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson, Norra suursaadkonna esindaja Annlaug Rønneberg, Rootsi suursaadik Mikael Eriksson, piiskop Tiit Salumäe, peaminister Jüri Ratas, peapiiskop Urmas Viilma, Stockholmi Eesti koguduse õpetaja Tiit Pädam, Läänemaa praost Kaido Saak, Soome Rekola sõpruskoguduse õpetaja Jukka Yrjölä, Vormsi koguduse õpetaja Ants Rajando.

Under Svenskdagen hölls också en workshop för barn på hembygdsgården, bland annat i hur man gör de dekorativa stjärnorna som väggarna pryddes med vid bröllopet i gamla tiders Ormsö.

Rootsi päeval toimus kodukanditalus ka töötuba lastele, kus õpiti muuhulgas dekoratiivsete tähekeste valmistamist, millega kaunistati vanade vormsilaste pulmade ajal seinu.

Ormsö danslag förnöjde Svenskdagens deltagare med folkdanser från de estlandsvenska bygderna.

Eestirootslaste rahvatantsudega lahutas Rootsi päevast osavõtjate meelt Vormsi tantsurühm.

Vormsi päevad koos Rootsi päeva ja Olavipäevaga 27.–29. juulil

Tekst ja fotod: Lena Weesar,
kui ei ole märgitud muud

Vormsil peeti kolm päeva eestirootslaste kultuuripäevi, mille kava oli täis kohtumisi, tegevusi ja mõttevahetusi. Nende kulminatsiooniks oli Vormsi Püha Olavi kiriku asutamise 800. aastapäev ja Rootsi päev, mis toimus sel aastal Svibys, Vormsi kodukanditalus.

Püha Olavi kiriku asutamise 800. aastapäeva austasid oma kohalolekuga paljud prominentsed külalised – kohal oli Eesti peaminister Jüri Ratas, Rootsi suursaadik Tallinnas Mikael Eriksson edastas tervitused Rootsi kuningalt Carl Gustavilt ning Annlaug Rønneberg Norra suursaatkonnast andis üle tervitused Norra kuningakojalt. Isikliku tervituse oli saatnud ka Taani kuninganna Margarethe II; selle luges ette Patrik Göransson.

Pidulikku ja väarikat missat juhtis Eesti peapiiskop Urmas Viilma, teda assisteerisid Läänemaa piiskop Tiit Salumäe, Stockholmli Eesti koguduse õpetaja Tiit Pädam, Läänemaa praost Kaido Saak, Soome Rekola sõpruskoguduse õpetaja Jukka Yrjöla, Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson ja Vormsi koguduse õpetaja Ants Rajando.

Anti üle kingitusi – Eestirootslaste kultuuriühing SOV kinkis kiriku põrandalühtrile kaks suurt küünalt, Pakri ühing andis üle messingist kandelaabri ning Kersleti Norrsmets-talu juurtega Tage ja Margareta Hammerman, kelle perekond kuulus varem kirikutalupoegade hulka, kinkisid kirikule

Lagom till årets Ormsödagar kom den senaste boken om Ormsö ut, redaktör Margareta Hammerman som tillsammans med sin man Tage hade ett bord med böckerna till försäljning denna soliga och heta dag på Rälby marknad.

Vormsi päevade ajaks ilmus trükist uusim Vormsi-teemaline raamat. Selle toimetaja Margareta Hammerman pidas sel päikesepaistelisel ja palav päeval koos abikaasa Tagega Rälby laadal raamatute müügiletti.

kaks Bergslagenist Järnboåsi kirikust pärit messingist küünlajalga. Tage vanaisa oli muuseas kirikunõukogu liige.

Järgmisel aastal meenutatakse Vormsi kirikut taas – 2020. aastal möödub 30 aastat kiriku taaspühitsemisest 29. juulil 1990.

Rootsi päeva ajal tegi Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse esimees Ülo Kalm teatavaks tänavused eestirootsi kultuurikandjad, keda on sel aastal kolm – Margit Norlin Rosen (Naissaar), Arnold Lindgren (Pakri saared) ja postuumselt Oskar Friberg (Vormsi), kes lahkus meie hulgast sel aastal.

Den senaste boken om Ormsö, här i den estniska översättningen just med namnet "Vormsi", direkt från tryckeriet. Redaktör Margareta Hammerman.

Otse trükikojast saabunud uusima Vormsi-teemalise raamatu eestikeelne versioon. Toimetaja Margareta Hammerman.

Svenskdagen 2019 på Ormsö

Jana Stahl

För nio år sedan firades Svenskdagen på Ormsö, och i likhet med det ursprungliga formatet bjöds det även denna gång på flera seminarier, konserter och traditionellt firande av Olofsdagen. Vi invigde Svenskdagen på Hembygdsgården i Sviby den 28 juli till högtidligt ackompanjemang av en blåsorkester. Ülo Kalm delade ut medaljer till Estlandssvenskarnas Kulturbärare Margit Rosen Norlin och Arnold Lindgren, som av flera orsaker inte kunde närvara, men medaljerna lämnades till ”sändebud” och överlämnades sedan till sina rättmätiga innehavare. Den här dagen kunde man utomhus på hembygdsgården höra talharpeklång och musik från de gamla estniska svenskbygderna framförd på talharpa av Marju Tamm och Evely Heldring, och Kristina Rajando höll i aktiviteter för barnen, som glatt gjorde armband åt sig och på museet kunde ta del av flykting- och forntidsminnen. Stort intresse riktades mot möjligheterna med dna-analyser. Presentatör där var Margareta Hammerman. Det är inte omöjligt, att vi någon gång på så vis kan få veta mer om vår härstamning, när det finns tillräckligt med jämförelsedata som medger en mer exakt sammanställning av hur våra förfäder rörde sig till Estland från andra ställen.

Man kunde köpa boken Ormsö, sammanställd och utformad av Margareta Hammermann, på både estniska och svenska. Den är en fortsättning på en serie korta historieböcker om de historiska svenskbygderna i Estland. Hittills har utkommit Rågösvenskarnas 600 år, Terra Feminarum (Nargö)

Foto: Toivo Tomingas

Kvällskoncert på gungplatsen i Hullo med dragspelsgruppen "Amulett" från Tallinn.

och nu den lilla boken om Ormsö. Bokens första del består av artiklar av Margareta Hammermann och Anders Stenholm som tidigare publicerats i tidskriften Kustbon, med tillägg av bilder från äldre och nyare tid. Medförfattare till boken är Toivo Tomingas, Ants Varblane och Elvi Benno. I boken finns också ett kapitel om återkristnandet av Ormsö kyrka, skrivet av Sven Salin, och en översikt om hur det hittills har gått med uppförandet av Pearsgården, hembygdsgården i Sviby (författare Monica Ahlström och Margareta Hammerman). Vi vill här tacka översättarna och språkredaktörerna Ivar Rüütli och Anu Saluäär respektive Regina Hansen och Mattias Reinholdson. Böckerna i serien kan köpas på Aibolands Museum, Svenska S:t Mikael's kyrka i Tallinn och från byalagen på Rågöarna, Nargö och Ormsö (Pearsgården).

Allt det som hände under de tre dagarna skulle vi säkert inte ha kunnat ordna själva, och jag vill tacka vår arbetsgrupp (Ülo Kalm, Jorma Friberg, Regina Hansen, Patrik Göransson, Toivo Tomingas, Tatjana Sääs, Ene Sarapuu, Margareta Hammerman, Ants Varblane, Triinu Laar, Elle Puurman och Ene Rand) och de många andra som frivilligt eller på uppdrag kom oss

till hjälp när det behövdes och som visade sig oumbärliga som extra resurser vid oförutsedda händelser. Tack också till våra simultantolkare Kaja Sakk och Katrin Raud.

Tack vare allas insats gick skog- och markägarnas informationsdag, Sofia Joons konsert i ensemblen Strand...Rand och historieseminarier som planerat och över alla de dagar som ormsöborna så vänligt kallade Svenskdagarna sänkte sig en fin samhörighetskänsla, där det gamla och det nya byalaget fick mötas flera gånger. I tillägg till det som kulturförvaltningen ansvarade för pågick hela tiden flera andra trevliga tillställningar anordnade av Ormsö kommunstyrelse och andra aktörer på Ormsö, som skolan och biblioteket, allt med stöd av flera fonder och inrättningar (KIK:s, Eesti Metsaühistus, Eesti Kultuurkapitalis och Eesti Rahvakultuurikeskuses program, SOV Sveriges och Ormsös Hembygdsförening, Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning, Ormsö kommun, Aibolands Museum och Svenska S:t Mikael's församling i Tallinn). Stort tack till alla ormsöbor, som gjorde de traditionella begivenheterna under Svenskdagarna och Olofsdagen till just det de var och säkert kan fortsätta att vara under kommande år. Tack!

Rootsi päev 2019

Vormsil

Jana Stahl

Üheksa aastat tagasi toimus Rootsi päev Vormsil ja sarnaselt algusaegade formaadile toimus üritus seekordki mitmete seminaride, kontsertide ja Olavipäeva tähistamise traditsioonide toel. Avasime Rootsi päeva Sviby Talumuuseumis 28.juulil pidulike pasunakoori helide saatel. Ülo Kalm andis üle Eestirootslaste Kultuurikandja medalid Margit Rosen Norlinile ja Arnold Lindgrenile, kes kohale ei saanud tulla mitmel põhjusel, kuid medalid said üle antud „saadikutele” ning hiljem toimetatud nende õigete omanikeni. Sellel päeval oli taluõuel kuulda hiiu kandle helisid ja laulu vanadelt rannarootsi aladelt „Talharpa” esituses (Marju Tamm ja Evely Heldring) ning Kristina Rajando oli korraldanud tegevusi lastele, kes rõõmsal meelel endale käepaelasid meisterdasid ning muuseumis said vaadata meenutusi põgenemisest ja endistest aegadest. Tunti siirast huvi DNA-analüüside tegemise võimaluste vastu, mida tutvustas Margareta Hammerman. Pole võimatu, et selliselt saame teada ka põlvnemise kohta ühel päeval rohkem, kui on olemas piisav hulk võrdlusandmestikku, mis võimaldaks teha täpsema kokkuvõtte esivanemate rändest mujalt ja Eestisse.

Oli võimalik soetada Margareta Hammermani koostatud ja kujundatud raamatut „Vormsi” nii eesti kui ka rootsi keeles, mis on jätkuks lühiajalooramatute sarjale ajaloolistest rannarootsi asualadest. Seni on ilmunud „Pakrilaste 600 aastat”, „Terra Feminarum”(Naissaar) ja nüüd raamatuke Vormsist. Raamatu esiosa moodustas varem aja-

Svibys Vormsi kodukanditalu toimunud Rootsi päeva avas Kultuuriomavalitsuse esimees Ülo Kalm (paremal), kes andis üle ka Põhli medalid tänavustele eestirootsi kultuurikandjatele, kes ei saanud sel päeval erinevatel põhjustel kohal viibida. Jana Stahl (vasakul) esindas Oskar Fribergi (Oskar oli nimetatud kultuurikandjaks enne meie hulgast lahkumist), Margit Norlin (Naissaar), keda esindas

Foto: Lena Weesar

kirjas „Kustbon” ilmunud artiklid Margareta Hammermanilt ja Anders Stenholmilt, mille pildivalikule oli lisatud fotosid varasemast ja uuemast ajast. Kaasautoriteks raamatule olid Toivo Tomingas, Ants Varblane ja Elvi Benno. Veel oli raamatus meenutus Vormsi kiriku taaspühitsemisest, mille autoriks Sven Salin ja ülevaade Pears talu ehk Sviby kodukanditalu loomisest tänase tegevuseni (autoriteks Monica Ahlström ja Margareta Hammerman). Siinkohal soovime tänada veel tõlkijaid ja keeleteimetajaid Ivar Rüütlit ja Anu Saluäärt, Regina Hansenit ja Mattias Reinholdsoni. Raamatusarja raamatuid saab osta Rannarootsi Muuseumist, Tallinna Rootsi-Mihkli kirikust ja kogukondadelt Pakritel, Naissaarel ja Vormsil (Pears Talu).

Kõike seda, mis toimus kolmel päeval ei oleks me kindlasti suutnud korraldada ja soovin tänada meie meeskonda (Ülo Kalm, Jorma Friberg, Regina Hansen, Patrik Göransson, Toivo Tomingas, Tatjana Sääs, Ene Sarapuu, Margareta Hammerman, Ants Varblane, Triinu Laar, Elle Puurman, Ene Rand) ja paljusid teisi, kes vabatahtlikult või töökohustustest lähtuvalt meile vajadusel appi tulid ning osutusite asendamatuks taustajõuks ootama-

tutel hetkedel. Suur tänu ka meie sünkroontõlkidele Kaja Sakkile ja Katrin Rauale.

Tänu kõikide panusele sujus metsa- ja maaomanike infopäev, kontsert Sofia Joonsilt koosseisus „Strand....Rand” ja ajalooseminar planeerituna ning kõikidele päevadele, mille vormsilased lahkelt nimetasid Rootsi päevadeks, vajas pitserina helge kogukonnatunne, kus mitmel korral sai kokku endine ja praegune kogukond. Lisaks kultuuriomavalitsuse vastutusosalale toimus pidevalt veel teisi toredaid üritusi, mis olid korraldatud Vormsi Vallavalitsuse ja teiste Vormsi asutuste nagu kool ja raamatukogu poolt ning mitmete fondide ja asutuste toel (KIK ja Eesti Metsaühistu, Eesti Kultuurkapitali js Eesti Rahvakultuurikeskuse programmid, SOV Rootsi ja Vormsi Kodukandiühing, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus ja Vormsi vald, Rannarootsi Muuseum ja Tallinna Rootsi-Mihkli kogudus). Suur tänu kõikidele vormsilastele, kes te tegite Rootsi päevad ja Olavipäeva traditsioonilised sündmused just sellisteks nagu need olid ja saavad kindlasti jätkuma järgmistel aastatel. Täname!

Skattkammaren

Toivo Tomingas

En god vän till mig, frid vare över hans minne, sa en gång för många år sedan: ”Det viktigaste inom utbildning, för att det ska kunna bli någon bildning av, är läskunnighet. Vanligtvis förvärvade man den senast i första klass.”

Om jag minns rätt, tillskandade jag mig den kunskapen som fyraåring. Då var jag och min familj ormsöbor i Norrby. Mor tog mig i knät och ur en färsk tidning läste hon en berättelse, som jag inte minns namnet på, men som avslutades med orden *Fortsättning följer* inom parentes. Det där med att fylla fyra år kom förstas när det var dags för det, men det lämnade för all framtid ett stråk av sorg i minnet: ”Du är en stor pojke nu! Ska du fortsätta så där och sitta i knät? Nu är det på tiden att du lär dig läsa själv!”

Far hade köpt en almanacka, och sådana ges ut än i dag, men just den där från 1955 kommer jag ihåg som ett riktigt uppslagsverk, som gjorde mig ”läskunnig”. Far lät mig nämligen läsa en tabell där alla då självständiga länder och deras huvudstäder var införda. Det var alltså min ”abc-bok”. Med den lärde far ut bokstäverna och hur man läser dem tillsammans. På våren demonstrerade han mina geografikunskaper för många av de gubbar i byn som kom förbi på besök. Knepet var ju att alla namnpar (Italien-Rom osv) under lärandets gång hade fastnat i minnet. Och raden under följetongerna läste jag nu förstas själv. Det där med att lära sig läsa gick rätt smidigt.

Kommundirektör Ene Sarapuu överlämnade blommor till bibliotekarien Ene Rand vid bibliotekets jubileum.

Foto: Toivo Tomingas

Vi hade nog inte så mycket böcker hemma. Kanske något tiotal. Däribland några på svenska. Och mitt första språk hemma var nog den svenska dialekt som talades på Ormsö.

Hur som helst. När jag skulle börja skolan var det kriterium jag nämnde i början för min del en redan överstämmande etapp i livet och sinnet var öppet och berett för förvärvande av bildning.

Och nu kom böckerna in i mitt liv.

Den första vintern i skolan gav mig också ett outplånligt minne av en inrättning jag då besökte för första gången i livet. Det var Ormsö bibliotek.

I biblioteket arbetade en trevlig gammal farbror. Som jag minns det hette han Artur Möldri. Det var nog inte han som sa det till mig, utan det berättade mor när jag hemma berättade vad som hade hänt under veckan. Nu bodde jag ju nämligen på internat.

Jag kommer ihåg, att den där trevliga gamle farbrorn på en gång förstod vad jag var intresserad av och också kunde leda mig rätt. Den första boken jag lånade bland alla de hundratal som passerat hemma hos mig bar namnet *Mesens kalender*. Författare var Leida Tigane. Sedan följde i en brokig rad Sagor från Setomaa, Sagor från Korea,

Sagor från Ossetien, Fina djur, Tummelisa osv. osv. osv.

Redan 1961 var jag en ivrig låntagare på biblioteket i Hapsals Första Realskola, på dess dåvarande adress Wiedemanni 35.

Som alla unga tonåringar ville jag vara som Hjortdödaren, Kapten vid femton år, Ivanhoe, Robinson, och Gud vet vem.

Någon D'Artagnan kunde det inte ha blivit av mig. Snarare en fylig Porthos. Styrkan blev det dock lite av! Senare kom jag till insikt om hur många det är som genom historien har spelat dessa roller.

Men livet gick vidare. Snart började jag fastna för reseskildringar. *Maailm ja mõnda* [ungefär *Vida världen*, övers. anm.] väckte ett intresse för geografi som jag ännu har kvar och, icke att förglömma, har gett gott om kunskaper som varit till nytta vid korsordslösning och vid frågetävlingar. Så kom romanerna. Böcker ur serien *XX sajandi raamat* [1900-talets bok, övers. anm.]. Det var en utvecklande serie. I min ibland rentav ohämmade läshunger läste jag som tolvåring till och med *Pappa Goriot*, i ett försök att ta mig igenom hela hyllan med Balzac i mörkbruna band. Det blev inte av. Min far började jaga ut mig med våld, för att ”pojken inte skulle växa fast i soffhörnet”.

Det gjorde han inte.

Ibland drabbas jag fortfarande av en obetvinglig lust att köpa hem och/eller låna någon bok. Ett kinesiskt ordspråk lyder: ”Om du inte har läst något nytt på fyra dagar, blir det du säger tråkigt”. Himmell! Förhoppningsvis hinner jag läsa något mer före vintern. För att våga öppna munnen.

Den här långa historien drog jag mig till minnes när jag fick veta att det i år är hundra år sedan det första offentliga svenskspråkiga biblioteket öppnade på Ormsö. Eftersom Ormsö kyrka firade sin 800-årsdag på Olofsdagen, firade naturligtvis även biblioteket sin högtidsdag då. Jag infann mig på avtalad tid, den 27 juli klockan 12, i aulan på Ormsö skola. Och detta med vetskapen om att jag vid behov skulle tolka till svenska om någon höll tal eller tog till orda. Som tur var behövdes det inte!

Bibliotekschefen Ene Rand invigde evenemanget med att påminna om hur ofantligt viktiga biblioteken har varit i historien lika väl som i nutid. När hon hade

redogjort för Ormsö biblioteks redan hundraåriga historia, gav hon ordet till bibliotekets tidigaste bibliotekarier, av vilka Meeli Süster (83) var den äldsta närvarande. Meeli visade den äldsta boken som biblioteket innehade under hennes tid och delade med sig av många fina minnen. Hon talade vackert om aktiva låntagare från sin tid: Jüri Levo från Diby, Selma Friberg och Matti Martin från Norrby samt Kuno Valgema från Sviby.

I aulan var det ungefär 20 åhörare/låntagare, bland dessa kommundirektör Ene Sarapuu, kulturchef Tanja Sääs, kyrkoherde Ants Rajando, Hapsals Centralbiblioteks chef Ilme Sepp och så jag själv. Ene Rand mottog blommor och lyckönskningar, och även jag önskade biblioteket välgång och överräckte ett par tryckta verk som jag tyckte borde finnas i bibliotekets hyllor framöver.

Fastän ingen tolkning behövdes lät Ene Rand mig dock inte vila. Jag fick ordet och berättade mer eller mindre det som jag inledde

den här artikeln med. Jag och herr Meeme Veisson turades förstås om att fotodokumentera händelsen och dem som framträdde. Ene Rand hade också ställt fram kaffe och kringlor. Födelsedagen fortsatte till bords. Liksom historien!

Kvällen var som en extra middagsmiddag med konsert och stor brasa på lekplatsen bakom skolan. Det var en jätteskön, varm kväll utan tillstympelse till mygg!

Med hälsningar till alla Ormsö Biblioteks bibliotekarier och låntagare som gett sina bidrag till dess hundraåriga historia.

P.S. När jag läste igenom texten upptäckte jag, att jag inte har förklarat rubriken och asterisken i slutet. *Skattkammaren* är en bok, som förmodligen alla pojkar läser under sina uppväxtår. Men biblioteket skulle jag vilja kalla SKATTKAMMAREN.

Tackbrev till de hjälpsamma donatorerna

I början av det här året gjorde jag ett upprop för att få kompletterande upplysningar om ett examensmärke från Svenska Gymnasiet i Hapsal.

Svenska Gymnasiet grundades 1931. Det bedrev ett tätt samarbete med det estniskspråkiga gymnasiet i Hapsal, många lärare arbetade på båda skolorna, och de hade också samma rektor – den legendariske Anton Üksti (1888-1942). Den första elevkullen med 11 barn slutade den 13 juni 1936. Skolan stängdes under sovjetockupationen 1940.

Av examensmärket från Svenska Gymnasiet har det hittills bara

funnits en svartvit teckning. Desto värdefullare är det då att det har kommit en reaktion på mitt upprop.

Hjärtligt tack till Anders Kvarnheden och hans familj, som ville skänka det sällsynta märket till Läänemaa Allmänna Gymnasiums museum. Märket har därmed kommit tillbaka till det hus, där det på sin tid fästes på en avgångselevs bröst.

Märket i fråga visas på bilden. Det tillhörde Berta Aman (1916-2018), en aktiv deltagare i det estlandssvenska kulturlivet. Flickan, som kom från Österby, tog examen i den första elevkullen på Svenska Gymnasiet och blev sedermera lärare. Under andra världskriget flydde Berta Aman till Sverige.

Under sina sista år bodde hon i Täby i Stockholms län.

Märket är mycket välbevarat. Till skillnad från examensmärkena från Hapsals estniska gymnasium var det datumet för Bertas examen som var ingraverat, inte datumet för när klassen började. Såvitt man vet är det inget museum eller någon samlare i Estland som har något ytterligare examensmärke från Svenska Gymnasiet i Hapsal. Tack till de storsinta donatorerna!

Kalle Lõuna, historielärare och skolmuseiföreståndare vid Läänemaa Allmänna Gymnasium.

kalle.louna@lyg.edu.ee

Bild: se sidan 3

Aarete saal

Toivo Tomingas

Üks minu hea sõber, rahu tema põrmule, ütles kord aastate eest: „Kõige tähtsam kogu hariduses, et sellest võiks haritus kujuneda, on lugemisoskus. Tavaliselt saadakse see selgeks hiljemalt esimeses klassis.“

Kui meenutan, siis tuli see oskus minule külge neljaselt. Olime siis perega vormsilased ja elasime Norrbys. Ema võttis mind sülle ja luges värskest lehest juttu, mille nime ei mäleta, aga jutu lõpus oli sulgudes sõna „järgneb.“ See neljaseks-saamise sündmus ise tuli muidugi siis, kui tulema pidi, kuid jättis ka igaveseks mällu nukra noodi: „Oled juba suur poiss! Kaua sa ikka sülle kipud! Ja aeg on juba ise lugema õppida!“

Isa oli ostnud kalender-teatmiku, nagu neid siiani ikka ilmub, kuid seda, 1955.a. oma mäletan, kui tõelist teatmikku, mis minust „kirjaoskaja“ tegi. Nimelt andis isa sealt lugeda tabelit, kus kirjas kõik tolleaegsed iseseisvad riigid ja nende pealinnad. See oligi minu „aabits“. Sealt õpetas isa tähti tundma ja neid kokku lugema. Kevadel demonstreeris isa minu teadmisi geograafiast nii mõnelegi külamehele, kes meile sisse astus. Nõks oli ju selles, et mulle olid õpetuse käigus kõik sõnapaarid (Itaalia-Rooma jne) meelde jäänud. Ja järjejutu-joonealused lugesin muidugi nüüd ise. Kuidagi libedalt läks see lugemaõppimise töö.

Ega meil palju raamatuid kodus polnud. Mõnikümmend ehk. Nende hulgas rootsikeelseidki. Eks mu esimene kodune keelgi oli Vormsil räägitud rootsi keele murrak.

Ühesõnaga. Kui tuli aeg kooli minna, olid jutu alguses nimetatud

kriteerium minu jaoks ammuläbitud eluetapp ja hing hariduse ahmimiseks avatud ja valmis.

Ja nüüd tulid minu ellu raamatud.

Esimene koolitalv andis mulle ka kustumatu mälestuse asutusest, mida külastasin siis elus esimest korda. See oli Vormsi raamatukogu.

Meeli Süster, kes on töötanud raamatukogus enam kui 40 aastat, rääkis oma tööst.

Foto: Toivo Tomingas

Töötas raamatukogus üks mõnus vanataat. Nagu mäletan, oli tema nimi Artur Möldri. Ega ta seda ise mulle öelnud. Seda ütles ema, kui ma kodus rääkisin, mis nädala sees juhtus. Nimelt olin nüüd minagi internaadis.

Mäletan, et see mõnus vanataat raamatukogust mõistis minu huvi hetkelt ja oskas seda ka suunata. Esimene laenutatud raamat neist sadadest, mis minu laual on käinud, kandis nime „Tihase kalender.“ Autor – Leida Tigane. Järgnesid riburada pidi Setu muinasjutud, Korea muinasjutud, Osseedi muin-

asjutud. Tublid loomad, Pöial-Liisi jne. jne. jne.

Juba 1961.aastal sai minust innukas lugeja Haapsalu I Keskkooli raamatukogus tolleaegse aadressiga Wiedemanni t.35.

Nagu kõik varateismelised, tahtsin minagi samastuda Hirveküti, Viieteistaastase kapteni, Ivanhoe, Robinsoni ja taevas teab, kellega veel.

D'Artagnani minust ei saanud. Pigem kehakas Porthos. Vaid jõudu jäi väheks! Hiljem jõudis minuni arusaam, et nii mõnigi tegelane on ajaloos tõepoolest kirjeldatud rolle täitnud.

Aga elu läks edasi. Varsti hakkasid mind paeluma reisikirjad. „Maailm ja mõnda“ ärgitas minus siianikestvat geograafiahuvi ja, mis salata, on andnud rikkalikult teadmisi, millest kasu ristsõnade lahendamisel ja mälumängudes. Tulid romaanid. XX sajandi raamat. Arendav sari.

Oma vahest lausa valimatus lugemiskihus lugesin 12-aastase-na isegi „Isa Goriot“, kavatsedes ette võtta terve riuli tumepruune köiteid, kirjaga Balzac. See jäi tegetmata. Isa hakkas mind vägisi välja, õue ajama, et „poiss diivaninurgas kängu ei jääks“.

Ei jäänud.

Aeg-ajalt tabab mind ikka võitmatu soov mõni raamat koju osta ja/või laenutada. Hiina vanasõna ütleb: „Kui sa pole neli päeva midagi uut lugenud, muutub su jutt igavaks.“ Taevas, halasta! Loodetavasti jõuan ma enne talve veel üht-teist lugeda. Et julgeks suu lahti teha.

See pikk eellugu meenus mulle, kui sain teada, et tänavu möödub 100 aastat Vormsil esimese avaliku, rootsikeelse raamatukogu avamisest. Et Olavipäeval tähistas

Vormsi kirik juba 800. sünnipäeva, siis loomulikult pidas oma tähtpäevapeo maha ka raamatukogu. Olin kokkulepitud ajaks, 27. juulil, kl.12 Vormsi kooli saalis kohal. Ja teadmisesega, et vajadusel peaksin kõned ja sõnavõttud rootsi keelde tõlkima. Õnneks polnudki vaja!

Sündmuse avas raamatukogu juhataja Ene Rand, meenutades raamatukogude tohutut tähtsust nii ajaloo, kui tänapäeval. Meenutades Vormsi raamatukogu juba sajandipikkust ajalugu, andis ta omakorda meenutusteks sõna varasematele koguhoidjatele, kellest vanimana oli kohal Meeli Süster(83). Meelil oli ette näidata vanim temaaegses kogus olnud raamat ja palju ilusaid mälestusi. Ta meenutas hea sõnaga omaaegseid aktiivseid lugejaid: Jüri Levo

Dibyst, Selma Fribergi ja Matti Martinit Norrbyst, Kuno Valge-maad Svibyst.

Saalis oli umbes 20 kuulajat/ lugejat, nende hulgas vallavanem Ene Sarapuu, kultuurijuht Tanja Sääs, kirikhärra Ants Rajando, Haapsalu Keskraamatukogu juhataja Ilme Sepp ja minagi. Ene Rand võttis vastu lilli ja õnnitlusi, pikka iga soovisin raamatukogule minagi, andes üle paar trükist, mida arvasin õigeks tulevikus raamatukogu riialeid leida.

Kuigi tõlkimist polnud vaja, ei andnud Ene Rand mind siiski niisama vabaks. Sain sõna ja rääkisin enam-vähem sedasama, millega artiklit alustasin. Muidugi tegime hr Meeme Veissoniga võidu pilte sündmusest ja esinejaist. Ene Rand oli ka kohvi ja kringlid valmis var-

unud. Sünnipäev jätkuski pidulaua ääres. Ja juttu jätkus kauemaks!

Selle päeva õhtu oli aga kui teine jaanipäev. Kontserdi ja suure lõkkega koolitagusel kiigeplatsil. Oli ülimõnus, soe õhtu ja ei ühtegi sääske!

Tervitustega kõigile Vormsi Raamatukogu hoidjatele ja lugejatele, kellel ju oma panus raamatukogu sajandises saatuses.

P.S. Hakkasin juttu üle lugema ja avastasin, et pealkiri ja tärn seal sabas on lahti seletamata.

„Aarete saar“ on arvatavasti raamat, mida kasvuaegselt loevad kõik poisid. Aga AARETE SAAL-iks nimetaksin raamatukogu.

Ormsö blod har fått ny styrelse MTÜ Vormsi Veri sai uue juhatuse

Ormsö blod har fått ny styrelse. Från vänster Verner Friberg, Eha Salus och Harry Rosenblad.

MTÜ Vormsi Veri sai uue juhatuse. Vasakult Verner Friberg, Eha Salus ja Harry Rosenblad.

Vårt kära Aibolands Museum

Ülo Kalm

Stiftelsen Aibolands Museum bildades den 28 januari 2019. Det tog flera månader innan alla avtal och handlingar rörande övertagandet blev underskrivna. Aibolands Museum avslutade sin verksamhet som statligt museum den 31 maj och den 1 juni tog Stiftelsen Aibolands Museum över som privat museum. Enligt avtal med staten stannade museets samlingar i statens ägo, och vi slöt ett avtal med Kulturministeriet om nyttjanderätt över dessa. Stiftelsen förbinder sig att i utbildnings-, vetenskaps- och upplevelsesyfte bevara och bedriva forskning i museets samlingar samt att ställa dem till allmänhetens förfogande, och även att i enlighet med ändamålet komplettera museets samlingar. Stiftelsen förbinder sig att dokumentera och beskriva museiföremålen och vid behov restaurera och konservera dem. För att kunna uppfylla de villkor som avtalet ställer har stiftelsen rätt att via ministeriet varje år ansöka om verksamhetsstöd ur statsbudgeten.

Stiftelsens verksamhet styrs av ett råd med tre medlemmar:

Ordförande Mirjam Rääbis, representant för staten

Ledamot Liina Pöld, representant för Hapsals stad

Ledamot Leif Roger Strömfelt, representant för estlandssvenskarna

Stiftelsen fortsätter med samma antal anställda. Med vårt dagliga arbete gör vi vårt bästa för museets väl. På Aibolands Museum arbetar stiftelsens ordförande Ülo Kalm, Runö Museums chef Ruth Keskaik, intendent Anu Raagmaa, forskare Jorma Friberg, museipe-

Foto: Ülo Kalm

Nu vajar även Ålands flagga vid muset.

dagog Lydia Kalda och Valentina Tregubova, som håller museet rent och snyggt.

Kulturministeriet har gratis överlåtit Aibolands Museums fastigheter Sadama 31 och 32 i Hapsal, fastigheten Korsgården på Runö och museets övriga egendomar till Stiftelsen Aibolands Museum. Museets vidare utveckling ligger nu i händerna på oss alla som anser det viktigt att bevara det estlandssvenska arvet.

Aibolands Museums tre viktigaste investeringsprojekt i Hapsal som väntar på att realiseras:

1. Uppförande av ett vetenskapscentrum på Aibolands Museum till en kostnad av ca 900 000 euro.
2. Utbyggnad av hamnen ca 350 000 euro.
3. Uppförande av vinterförvar för museets träbåtar ca 50 000 euro.

Runöfilialens två viktigaste investeringsprojekt:

1. Restaurering av Korsgården till en kostnad av ca 1 500 000 euro.
2. Museal anpassning av gränsbevakningsstationen ca 500 000 euro.

Liten översikt över årest verksamhet på Aibolands Museum - vad som är gjort och vad som görs.

Under museets 27:e verksamhetsår är färdigställandet och öppnandet av Gårdshuset en viktig händelse i museets historia så här långt. Gårdshuset blev den första byggnaden som uppfördes på museet, och detta tack vare stora donationer från familjen Hamberg och Heyman.

Redan på kort tid har vi fått mycket positiv kritik av besökarna både för själva byggnaden och den nya utställningen.

Christina Terfelt och Monica Dreijer gav bidrag för uppförande av den nya flaggstång där nu Ålands flagga vajar.

Det projekt som inleddes i Sverige förra året för att brodera en fortsättning på Aibotapeten är i full gång. Jorma Friberg som även formgav den första tapeten är också upphovsman till motiven på den nya tapeten. Det är också han som ritar upp konturerna till bilderna på tyget. Först ritar Jorma en färgbild av varje motiv på papper och ger till tanterna för godkännande.

De duktiga Torsdagstanterna på museet broderar bilderna på tyget med sina flinka fingrar. Medan de broderar fortsättningen på tapeten går torsdagarna omärkligt fort. Tanternas uppsatta plan är att visa upp det arbete de har lagt ned den 20 september, då 75-årsminnet av den stora flyktdagen högtidlighålls.

Redan för flera år sedan restaurerades fiske- och passagerarbåten Lilian från Nargö på museet. I våras blev den officiellt registrerad och kan nu köras på nöjesturer för dem som är intresserade.

I fjol fick vi en obehaglig överraskning vid våröversynen och tjärningen av Runöjalen Vikan, då vi upptäckte att en del av spanten har fått svåra fuktskador.

Spant som passar för att renovera jalen med går inte att köpa på ett byggvaruhus, så därför stod vi inför problemet var vi ska få tag på passande material att tillverka nya spant av.

I juni i år planerade vi att åka på talko till Korsgården på Runö, men det slutade tyvärr med väntan på lämpligt väder för överfart med linjebåt från Ösel och till slut med återresa hem.

På väg tillbaka från Virtsu lade båtmästaren Jorma Friberg märke till några ekar som i samband med vägarbete på landsvägen hade märkts med ett rött kors och skulle fällas. De krokiga grenarna och stammarna på dessa ekar skulle ju passa bra vid bygge och reparation av museets båtar.

Därför tog jag genast kontakt med Statens Skogsstyrelse och ansökte om att få ekarna

till museet. Tack vare deras tillmötesgående fick vi ta vara på ekarna och de passande grenarna. Sedan har vi framställt och transporterat träråvara till Hapsal, vilket har varit en stor utmaning, men till slut är nu materialet på plats. Båtmästaren har ett riktigt hantverksarbete framför sig med att tillverka passande detaljer ur de krokiga trästyckena.

I flera år har frivilliga hjälpt till på museet på somrarna, så även i år. Våra duktiga frivilliga presenterar med stor hängivenhet estlands-svenskarnas historia och museets utställningar för besökarna. Vårt hjärtiga tack till: Ove Knekt från Finland, Rainer Åkerblom och Bosse Ahlnäs från Åland och Marianne Brus och Helle Reeder från Sverige.

Museet fortsätter med att anordna presentationer av estlands-svenskarnas sjökultur och för varje år blir temadagarna med rökt fisk allt populärare. Ingen av oss vet hur många timmar som går åt till att röka fisken och anordna temadagen. För detta riktar jag min stora tacksamhet till museipersonalen,

Anu Raagmaa och hennes barn stod för maten vid Gamla Hamnens marknad. Lydia Kalda kom och kontrollerade att allt var i sin ordning. Foto: Ingegerd Lindström

de frivilliga hjälpredorna och Torsdagstanterna. Museet lever upp av Julbyn, Familjens vinterdag och Gamla hamnens marknad.

I våras valde Runö kommunfullmäktige Andre Nõu till kommunordförande och som museichef tillträdde den energiska Ruth Keskpai. Den nya chefen fick inte mycket tid till att göra sig hemmastadd på arbetet, eftersom turismsäsongen genast började och de första besökarna kom.

Runö Museum har varit filial till Aibolands Museum de senaste sju åren och det är fortsatt viktigt för oss att Korsgården på Runö restaureras och blir museum. I år rensades dammen på Korsgården från gytta, och det iordningställdes en vattenkälla för brandbekämpningsändamål. Kostnaderna för arbetena uppgick till 6 660 euro, varav Runö kommun bidrog med 4 500 euro.

I år väntar fortfarande bastun på att bli iordninggjord. Arbetet kommer att utföras tidigt i höst av den lokala byggfirman Ruhnu AEK OÜ. Hela kostnaden för arbetet uppgår till 26 748 euro.

Restaureringen av bastun finansieras av Stiftelsen Konung Gustav VI Adolfs fond för svensk kultur med 100 000 svenska kronor, av Stiftelsen Olle Enkvist byggmästaren med 50 000 svenska kronor, av Stig Dreijer med 5 000 euro samt av Christina

Terfelt och Monica Dreijer med 392 euro. Det kvarstående beloppet täcks av museets egen budget.

För utarbetandet av en utvecklingsplan för Runö Museum har Kulturministeriet vikt 8 000 euro, och museet har slutit ett avtal med konsulent Birgit Prikk, som under hela sommaren har gått igenom tidigare projekt och material. Hon har hållit i tankesmedjor både för runöbor och för museifolk för att kartlägga den nuvarande situationen och föra på pränt hur utvecklingen kan te sig i framtiden.

För några år sedan blev Runö gränsbevakningsstation (det historiska boningshuset för Runös fyrvaktare) stående oanvänd och erbjöds då till museet, men då var vi inte intresserade.

När Sjöfartsverket nu har öppnat Runö fyr för besökare, skulle vi kunna samordna anordnandet av besök i fyren med att flytta museet dit. Nu håller Runö Museums utställningar till i ett boningshus som tillhör kommunen, och kommunen har i flera år velat få huset tillbaka.

Hittills har vi enats om att vi får fortsätta att använda det hus som tillhör kommunen tills vi hittar en ny passande lösning för utställningarna.

När Runö Museum tar Runö gränsbevakningsstation i bruk kan vi återställa Korsgården till det fina skick den var i när de sista ägarna

familjen Dreijer lämnade den under andra världskriget.

Planen som håller på att bli färdig kommer att ligga till grund för Kulturministeriets investeringsstöd för utvecklingen av Runö Museum och renoveringen av Korsgården.

Vi tackar alla kära besökare för att ni har hittat till våra museer. Ni är alltid välkomna tillbaka med era vänner. Flaggan i topp för Aibolands Museum!

Meie armas Rannarootsi muuseum

Ülo Kalm

Sihtasutus Rannarootsi Muuseum asutati 28. jaanuaril 2019. Võttis mitu kuud aega enne kui kõik lepingud ja üleandmise aktid said allkirjastatud. Rannarootsi Muuseum riigimuuseumina lõpetas tegevuse 31. mail ja 1. juunist jätkas Sihtasutus Rannarootsi Muuseum, eramuuseumi staatuses. Kokkuleppel riigiga jäi muuseumikogu riigile ja sõlmisime Kultuuriministeeriumiga riigile kuuluva muuseumikogu kasutamise lepingu. Sihtasutus kohustub säilitama, uurima ja üldsusele vahendama muuseumikogu hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Samuti täiendama eesmärgipäraselt muuseumikogu. Sihtasutus kohustub korraldama museaalide dokumenteerimist ja kirjeldamist ning vajaduse korral nende restaureerimist ja konserveerimist. Lepingus sätestatud kohustuste täitmiseks on sihtasutusel õigus igal aastal taotleda ministeeriumi kaudu riigieelarvest tegevustoetust.

Sihtasutuse tegevust suunab kolmeliikmeline nõukogu:

Nõukogu esimees Mirjam Rääbis, riigi esindaja.

Nõukogu liige Liina Pöld, Haapsalu linna esindaja.

Nõukogu liige Leif Roger Strömfelt, eestirootslaste esindaja.

Sihtasutus jätkab sama arvu töötajatega. Oma igapäeva tööga anname endast parima muuseumi hüvanguks. Rannarootsi muuseumis töötavad: sihtasutuse juhataja Ülo Kalm, Ruhnu muuseumi juhataja Ruth Keskspaik, peavarahoidja Anu Raagmaa, teadur Jorma Friberg, muuseumipedagoog Lydia Kalda ja muuseumi hoiab puhtana Valentina Tregubova.

Kultuuriministeerium andis Sihtasutusele Rannarootsi Muuseum tasuta üle Rannarootsi Muuseumi kinnistud Sadama 31 ja 32 Haapsalus ja Korsi talu kinnistu Ruhnus ning muuseumi ülejäänud

varad. Muuseumi edasine areng Haapsalus ja Ruhnus on nüüd meie kõigi kättes – meie, kelle jaoks eestirootsi kultuuripärandi hoidmine on oluline.

Rannarootsi Muuseumi kolm olulisemat investeerimisprojekti Haapsalus, mis ootavad teostamist:

1. Rannarootsi muuseumi teaduskeskuse ehitamine maksumusega ca 900 000 eurot.
2. Sadama väljaehitamine ca 350 000 eurot.
3. Muuseumi puupaatide talvehoidla ehitamine ca 50 000 eurot.

Ruhnu filiaali kaks olulisemat investeerimisprojekti:

1. Korsi talu restaureerimine maksumusega ca 1 500 000 eurot.
2. Piirvalve kordoni kompleksi muuseumiks kohandamine ca 500 000 eurot.

Väike ülevaade Rannarootsi Muuseumi tänavustest tegemistest – mis tehtud, mis teoksil.

Muuseumi 27 tegevusaasta jooksul on Rannaida valmimine ja avamine üheks oluliseks sündmuseks muuseumi senises ajaloos. Rannaaidast sai esimene uus hoone, mis muuseumis ehitatud ja seda tänu perekond Hambergi ja Heymani suurtoetustele.

Juba lühikese ajaga oleme küllastajatelt saanud hästi positiivset tagasisidet nii hoone enda kui uue näituse kohta.

Christina Terfelt ja Monica Dreijer toetasid uue lipumasti püstitamist, millel lehvib nüüd Ahvenamaa lipp.

Eelmisel aastal Rootsis algatatud projekt Rannavaibale järje tikkimise kohta on täies hoos. Nii nagu esimese vaiba disainer oli Jorma Friberg sünnivad ka uue vaiba motiivid tema peas ja käe läbi joonistuvad piltide kontuurid kangale. Eelnevalt joonistab Jorma iga motiivi kohta värvilise pildi paberile ja annab heakskiitmiseks memmedele.

Tublid muuseumi Neljapäevamemmed oma nobedate näppudega tikivad pildid kangale. Järjevaipa tikkides mööduvad neljapäevad märkamatult kiiresti. Memmede kindel plaan on esitleda tehtud tööd 20. septembril suure põgenemise 75. mälestusaastapäeva üritusel.

Juba mitu aastat tagasi sai muuseumis restaureeritud Naissaare kaluri- ja reisupaat „Lilian“, mis sai kevadel ametlikult registreeritud ja võib nüüd teha huvilistele lõbusõite.

Eelmisel aastal saime ebaseeldiva üllatuse osaliseks Ruhnu jaala „Vikan“ kevadise ülevaatusena ja tõrvamise käigus, mil avastasime,

*Tammepakud ja oksad.
Foto: Ülo Kalm*

et osad kaared on saanud tugevaid niiskuse kahjustusi.

Jaala remondiks sobilikke kaari pole võimalik osta ehitustarvete poest ja nii seisime probleemi ees, kust hankida sobivat materjali, millest meisterdada uued kaared.

Tänavu juunis planeerisime sõitu Ruhnu Korsi talgutele, mis kahjuks lõppes Saaremaal liinilaevale väljumiseks sobiva ilma ootamisega ja lõpuks koju tagasi pöördumisega.

Tagasi teel Virtsust märkas paadimeister Jorma Friberg maantee ääres tee remondiga seoses punase ristiga märgistatud tammesid, mida plaaniti maha võtta. Nende tammede kõverad oksad ja tüved sobiksid ju hästi muuseumi paatide remondiks ja ehituseks.

Nii võtsin koheselt ühendust Riigimetsa Majandamise Keskusega ja taotlesin tammepuud muuseumile. Tänu nende vastutulelikkusele saime tammed ja sobilikud oksad endale. Nüüd oleme tegelenud puidu kätte saamise ja transpordiga Haapsallu, mis on olnud suur väljakutse, aga lõpuks

on materjal kohal. Paadimeistrit ootab ees tõsine meistritöö kõverikest sobilikud detailid meisterdada.

Aastaid abistavad suviti muuseumi vabatahtlikud, nii ka tänavu. Meie tublid vabatahtlikud tutvustavad suure pühendumusega küllastajatele rannarootslaste lugu ja muuseumi näitusi. Oleme Teile südamest tänulikud: Ove Knekt Soomest, Rainer Åkerblom ja Bosse Ahlnäs Ahvenamaalt ning Marianne Brus ja Helle Reeder Rootsist.

Muuseum jätkab rannarootslaste merekultuuri tutvustavate ürituste korraldamist ja aasta-aastalt koguvad populaarsust suitsukala teemapäevad. Kala suitsutamise ja päeva korraldamisega ei rehkenda meist keegi tunde, mis kuuluvad. Selle eest olen siiralt tänulik muuseumiperele, vabatahtlikele abilistele ja Neljapäevamemmedele. Muuseumile lisavad elevust jõulumaa, pere talvapäev ning vanasadama turg.

Kevadel valis Ruhnu vallavolikogu Ruhnu vallavanemaks Andre Nõu ja muuseumi juhatajana asus

tööle energiline Ruth Keskpaiik. Uuel juhatajal palju aega tööle sisse elamiseks ei jäänud kuna kohe algas turismihooaeg ja esimesed külastajad saabusid.

Ruhnu muuseum on Rannarootsi Muuseumi filiaal viimased 7 aastat ja Korsi talu taastamine muuseumiks Ruhnus on jätkuvalt meile oluline. Tänavu sai mudast puhastatud Korsi tiik ja rajatud tuletõrje veevõtukoht. Tööde maksumus kokku 6 660€, millest Ruhnu valla toetus 4500€.

Sel aastal ootab veel taastamist saun. Tööd jäävad hilissügisesse ja teostab kohalik ehitusfirma Ruhnu AEK OÜ. Töö kogumaksumus on 26 748€.

Sauna taastamist toetavad Sihtasutus Konung Gustav VI Adolfs fond för svensk kultur 100 000 rootsi krooniga, Sihtasutus Olle Enkvist byggmästaren 50 000 rootsi krooniga, Stig Dreijer 5 000 euroga, Christina Terfelt ja Monica Dreijer 392 euroga. Puudujääva summa katab muuseum oma eelarvest.

Ruhnu Muuseumi arendamise kontseptsiooni koostamise tarvis eraldas Kultuuriministeerium 8 000 eurot ja muuseum sõlmis lepingu konsultant Birgit Prikiga, kes terve suve on läbi töötanud varasemaid projekte ja materjale. Ta on korraldanud mõttekodasid nii ruhnlaste kui muuseumi inimestega, et kaardistada tänane olukord ja panna kirja tuleviku arengu nägemus.

Kalapäev augustis oli külalisterohke. Lisaks suitsukalale pakuti soovijatele kohvi koo-giga ja pannkooke.

Foto: Ingegerd Lindström

Vanasadama turul võis Naissaare paadiga Lilian merele minna.

Foto: Ingegerd Lindström

Mõned aastad tagasi jäi kasutuseta Ruhnu kordoni hoonete kompleks (ajalooline Ruhnu majaka järelevaataja elumaja) mida pakuti muuseumile, siis me polnud huvitatud.

Nüüd kui Veeteede Amet on avanud Ruhnu majaka külastajatele, saaksime ühildada nii majaka külastamise korraldamise kui ka muuseumi sinna viimise. Täna asub Ruhnu Muuseumi ekspositsioon vallale kuuluvas elumajas ja vald on aastaid soovinud maja tagasi.

Siiani oleme kokku leppinud, et seni kuni muuseum leiab uue sobiva lahenduse ekspositsioonile, saame jätkuvalt kasutada vallale kuuluvat maja.

Ruhnu Muuseumi poolt Ruhnu kordoni hoonete kasutusele võtmisega saame Korsi talu taastada võimalikult ehedana nagu ta oli viimaste omanike perekond Dreijeri lahkumisel II maailmasõja keerises.

Valmiv kontseptsioon saab olema aluseks Kultuuriministeeriumile investeeringu toetuse eraldamisel Ruhnu muuseumi arendamiseks koos Korsi talu taastamisega.

Täname kõiki armsaid külastajaid, et olete leidnud tee meie muuseumitesse. Ootame teid alati tagasi, koos sõpradega. Hoiaime kõrgel Rannarootsi muuseumi lippu!

Berättelser om hemlandets historia

Runö sjöräddningsstation 1874-1944

Kaarel Lauk

En historisk översikt*

Vid mitten av 1800-talet låg skeppsbyggandet och sjöfarten i Ryssland på grund av den ekonomiska och tekniska utvecklingen sedan länge efter. Många nödvändiga utvecklingsidéer fick man hämta från Europa. Hit hörde även sjöräddningen. 1866 påbörjade herr Freigang, en kapten av första graden, pengainsamling till sjöss för att anordna en räddningsverksamhet och anbeföll även sjömännen att ge bidrag. Det ledde dock inte till att några räddningsstationer anlades. På initiativ av amiral Posjet och med deltagande av andra högre sjöofficerer och handelsflottor sammanträdde och bildades år 1870 i Sankt Petersburg en verkställande kommitté som började utarbeta en stadga för ett räddningsförbund. Tsaren godkände stadgan ett år senare. Förbundet kom att heta "Förbundet för hjälp vid sjöolyckor". 1872 grundades en kommitté för Livland i det allryska räddningsförbundet och ett

halvår senare även en för Estland. Räddningsförbundet samarbetade tätt med och lydde delvis under örlogsflottorna, som i Ryssland skötte om fyrarna och all hydrografitjänst.

Runö räddningsstation började uppföras som en av de första år 1874, och stod klar på Sjustacka näs mot slutet av 1876. Räddningsstationen hörde tillsammans med Ösels räddningsstationer till den liviska kommitténs verksamhetsområde, vars centrum jämte borgmästaren i guvernementets huvudstad var beläget i Riga. Runöstationen lydde under hela sin verkamma period under ämbetsmän på Ösel, men verkade direkt under chefen för den lokala fyren.

När Republiken Estland bildades togs räddningsstationerna över av staten genom ett dekret från marinens överbefälhavare av den 8 maj 1919. Den 1 december 1927 överlämnades räddningsstationerna av Sjöfartöverstyrelsen till Estniska Röda Korset. 1938 fanns det 28 sjöräddningsstationer

i Estland, varav fem var i gång vintertid. Runö sjöräddningsstation var öppen fram till 1944, när runöborna gav sig av till Sverige.

Om verksamheten vid Runö sjöräddningsstation

Runö sjöräddningsstation uppfördes samtidigt som en ny metallfyr beställd från Frankrike byggdes. Man kan anta att det var samma arbetare på bägge byggena. Även ett nytt kyrkokansli, som hade byggts där det tidigare kyrkokansliet tio år tidigare brann ned, och där lokalborna förbjudit att ett nytt skulle uppföras, stod klart vid samma tid, år 1875. Nedan följer en redogörelse för saker som hänt vid Runö sjöräddningsstation, med stöd av uppgifter från dokument ur riksarkivet.

Eftersom tyskarna under en landningsoperation i Rigabukten och på Runö våren 1915 hade skjutit sönder fyrens laterna med en sprängladdning och satt fyrens manskap i krigsfångelse, var sjö-

Båthus på Sjustakaudden

Foto: Estlands sjöfartsmuseum 1930-talet

Räddningsbåt.

räddningsstationens personal, som bestod av lokalbor, ända fram till 1922, då fyren sattes i drift och en ny fyrvaktare utsågs, utan direkt chef. Därför blev båtlagets ledare Mats Österman själv vid behov tvungen att vända sig till statsmakterna. Behov för det uppstod också den 31 augusti 1919, när ersättningen för en räddningsoperation den 13 februari 1919 dröjde. Räddningsoperationen gick enligt de nödställdas skriftliga förklaring (på finska i original, översatt av A. Warma den 17 september 1919) till på följande sätt:

”När vi den 13 februari 1919 hade lämnat vår eka i drivisen försökte vi ta oss till Domesnäs genom att gå på meterlånga bitar av båtverket, men den hårda vinden fick snön att yra och på så vis hamnade vi genom ödets försorg på ett litet isflak. Av de två ester som var med vände den ene tillbaka till ekan, och den andra hamnade i samma situation som vi, men avsidet från oss. Isflaket var så litet, att det knappt höll för oss tre finnar.

Vinden förde oss mot Runö.

Efter att ha drivit runt i två dagar kom vi inom synhåll från Runö. Vi gjorde ett försök att signalera med bösskott. Först på kvällen den tredje dagen fick vi svar. På flera ställen på ön tändes signaleldar och hördes smällar. Den 16:e på natten kom öborna till hjälp i tre små och en stor eka. Först räddade de den est, som satt på isflaket, och därefter oss. Följande dag åkte öborna ut i tre båtar för att rädda den andre esten. Ekan fick de också i land en dag efter den sist räddade esten.

Runö 19 februari 1919. Underskrifter: Tre finnar, Peter Kipper och Johan Pukson”

Räddningsstationens tillsyns-

man Österman frågar om det citerade brevet:

”Till högt ärade räddningsstationschefen R. Schiller.

15 februari år 1919 räddade manskapet på Runö tre finnar och två män från Ösel som drev omkring på ett isflak och nog skulle ha drunknat om manskapet på Runö inte hade räddat dem. Boken med dessa mäns namnpåskrifter tog Ni, ärade herr Schiller, med Er när Ni sist var här den 8 maj 1919. Nu frågar de män från Runö som var till hjälp vid räddningen om de kommer att få betalt för det eller ej. Jag ber om svar på detta, så att jag kan svara dem.” På baksidan lägger han för säkerhets skull till anmärkningen: ”Eftersom jag inte har herr Schillers adress ber jag att detta brev må ges till herr Schiller.”

När herr Rudolf Schiller, en sjökaptan av andra graden, var på Runö, ledde han Republiken Estlands övertagande av räddningsstationen, men var som viktig militär och till förfång för runöborna inte rätt person att vända sig till ”för att få betalt”. Säkert hindrades nödvändiga åtgärder och order även av det pågående Frihetskriget, som runöborna antagligen inte hade så stor överblick över.

Den 22 juli 1920 får Österman anledning att skriva följande brev, denna gång med en sorgligare underton.

”Till räddningsstationernas överhuvud i Tallinn.

Härmed meddelar jag att bandage och vadd i apoteket på Runö räddningsstation börjar ta slut, för vi ha måst vara till hjälp vid flera olyckor, och eftersom vi icke hade mera material för såromläggning här på ön har folket här icke kunnat hamna i nöd. En mina briserade varvid tre människor dog, och tio ytterligare blev skadade, och bland de döda

var också min son, och under vintern har det också förekommit olyckor med skjutvapen. Högaktningsfullt och med önskan om allt gott till Er.” Och eftersom han inte hade lyckats få kontakt med herr Schiller, lade han på baksidan till: ”Var god att överlämna detta brev till räddningsstationernas överhuvud. Vi känner varken till hans namn eller adress. Räddningsstationens tillsynsman M. Östermann” Denna gång skriver Österman under med två n i sitt namn.

En sådan hemsk olycka hände faktiskt sommaren 1920. 12 juli 1920 skriver Postimees: ”Den 30 juni inträffade en större olycka på Runö till följd av en minexplosion. I explosionen har tre människor dött, sju blivit svårt skadade och flera fått mindre skador. De skadade har förts till Kuressaare sjukhus.”

Om explosionen skriver W. Maa följande: ”Några pojkar hade hittat minan nere vid havet, skruvat av den hornen med sprängämne och tagit upp minan till byn. Där skall de ha stoppat in torra trästycken i hålen på minan, hållt på bensin och tänt på. Minan skall ha brunnit i närmare en timme, avgett mycket rök och vållat en färgsprakande eldsvåda. En större del av öns invånare skall då ha samlats närmare minan för att se den brinna. De skall redan ha börjat ge sig av, när det med ens hördes en förskräcklig smäll, som skall ha fällt omkull alla närvarande. Tre som stod alldeles intill minan – två pojkar och en gammal kvinna, skall ha dött ögonblickligen, medan sju människor skall ha blivit svårt skadade. Vid explosionen välte tre väderkvarnar och fönstren på husen krossades.”

Att drivande sjöminor från kriget kom in till land var vid den här tiden inget ovanligt. Ryssarna hade ju lagt en minbarriär från

Domesnäs till Runö redan 1915, och sedan under kriget tillkom ytterligare en lite längre norrut från Lettlands kust till Gretagrund. I Rigabukten rådde det således inte brist på sjöminor. 31 juli 1922 meddelar Postimees: ”Den tyska flottan rensar nu vattnet mellan Runö och Svorbesundet, liksom Ösels kust. I detta arbete tar även fartyg från Estland och Lettland del; de senare hoppas kunna avsluta arbetet till den första augusti. Drivminor har fortfarande hittats, exempelvis i närheten av Runö. De senaste två åren har vinden drivit 160 minor in mot land i Rigabukten.”

Den 27 mars 1921 får Österman åter anledning att meddela sig:

”Till räddningsstationskontoret i Tallinn.

På kvällen fredagen den 4 mars i år kunde två män från Runö, Isak Mikkos och Peter Düskas, inte ta sig i land upp från isen när den senare började driva iväg på grund av stark sydväststorm. Stormen och vågorna slog sönder isen, och männen var ungefär tio verst emot norr när isen började driva. När man på Runö såg, att männen var i nöd, satte sig de åtta männen Fredrik Isaks, Hans Steffens, Jakob Noggis, Elias Klaas, Juhan Ulas, Kristjan Mikos, Isak Penas och Mats Noggis i en fiskebåt och for ut för att rädda dem. De

tog ej räddningsbåten, eftersom den är svårare att framföra på is.

Innan mörkret föll hann de fram till männen, som ännu kunde hålla sig uppe på ett större isflak, som blev mindre och mindre. Hade båten kommit fram en timme senare, skulle de icke ha kunnat rädda männen, ty det blev snöstorm, varvid det fram till midnatt var omöjligt att ta sig in till Runö. Därför började de styra mot Kynö, dit de kom fram mitt på dagen följande dag och varifrån de efter två veckor tog sig hem via Ösel. Båten hade blivit obrukbar, och de lämnade den på Ösel. En sälfångstbåt som tillfälligtvis befann sig vid Ösels kust körde hem männen. Högaktningfullt, M. Österman, räddningsbåtens styrman.”

Den gången kom brevet i alla fall fram till rätt befattningshavare. Den 30 juni 1921 framförde räddningsstationsdepartementets sakkunnige ett förslag till fyrdepartementets chef att utbetala sedvanlig lön till manskapet vid Svorbe och trefaldig lön till manskapet vid Runö räddningsstation. För manskapet på Runö innebar det 150 mark per man och inalles 1 200 mark. Räddningsstationens tillsynsman avlönades för sitt arbete. Enligt 1926 års lönetabell var den 450 mark i månaden, och lönen utbetalades en gång i

halvåret. När tiderna blev lugnare, fick räddningsstationen också ett nytt apotek. 1922 utsågs en ny chef för den renoverade och åter driftsatta fyren och den vidare administrationen sköttes av honom.

Räddningsstationen i dag

Räddningsstationens båthus flyttades på kolhostiden närmare hamnen och blev verkstad. Där står det kvar än i dag. MTÜ Ruhnu Kultuuriait har nyligen gjort i ordning byggnaden och format den till en vacker konsert- och utställningslokal. Båtslipen på Sjustacka näs finns också kvar, men är delvis nednött av havsvågorna. Av räddningsstationens inventarier, som enligt förteckningen från övertagandet 1919 omfattade 51 föremål, finns i dag förutom båthuset och slipen en rengöringsborste till en 160-kiloskanon kvar på Bulders gårdsmuseum och ett drivankare på Liise gård.

* *Merepäästejamaad Saaremaal. I osa. Ajalooline ülevaade. [Sjöräddningsstationer på Ösel. Del 1. Historisk översikt.] Ösels Museum, handskrift. Sammanställd av B. Pao m fl.*

Räddningsbåt.

Foto: Estlands sjöfartsmuseum 1930-talet

Rester av en drivankare på Liisegården.

Foto: Kaarel lauk

Jutustusi kodumaa ajaloost

Ruhnu merepäästejaam 1874-1944

Kaarel Lauk

Ajalooline ülevaade*

19. sajandi keskpaigaks kannatas Venemaa laevahitus ja meresõit juba pikemat aega majanduslikust ja tehnoloogilisest arengust tingitud mahajäämuse all. Palju vajalikke arenguideoid tuli üle võtta Euroopast. Sinna hulka kuulus ka merepääste korraldamine. 1866. aastal alustas I järgu kapten Freigang päästetegevuse korraldamiseks *na vodahh* rahakorjandamist ja kutsus toetusega ühinema ka meremehi. See aga ei viinud veel päästejaamade asutamiseni. Admiral Posjeti eestvedamisel ja teiste kõrgemate mereväelaste ja merekaubandusringkondade osavõtul koguneti 1870. aastal Peterburis ja moodustati asutav komitee, kes hakkas välja töötama päästeühingu põhikirja. Keiser kinnitas põhikirja aasta hiljem. Ühingu nimeks sai Mereõnnetuste Puhul Abiandmise Ühing. 1872. aastal asutati ülevenemaalise päästeühingu raames Liivimaa komitee ja pool aastat hiljem ka Eestimaa komitee. Päästeühing tegutses tihedas koostöös ja osalises alluvussuhteis merejõududega, kelle hoole all olid Venemaal tuletornid ja kogu hüdrograafiateenistus.

Ruhnu päästejaam asutati esimeste hulgas 1874. aastal, valmis sai see Sjustaka neemel 1876. aasta lõpuks. Päästejaam kuulus koos Saaremaa päästejaamadega Liivimaa komitee tegevuspiirkonda,

Paadikuuri avamine.

Foto: MTÜ Ruhnu Kultuuriait

mille keskus eesotsas kubermangu pealinna bürgermeistriga asus Riias. Ruhnu jaam kuulus kogu oma tegevusperioodil Saaremaa asjaomaste ametnike järelevaatuse alla, kuid tegutses kohaliku tuletorni ülema otseses alluvuses.

Eesti Vabariigi loomisel võeti päästejaamad merejõudude juhataja ettekirjutuse põhjal 8. maist 1919 riigi poolt üle. 1. detsembril 1927. aastal anti päästejaamad Mereasjanduse Peavalitsuse poolt Eesti Punase Risti haldusesse. 1938. aastal oli Eestis 28 merepäästejaama, millest 5 olid talvejaamad. Ruhnu merepäästejaam tegutses 1944. aastani, ruhnlaste lahkumiseni Roots.

Ruhnu merepäästejaama tegevusest

Ruhnu merepäästejaam rajati üheaegselt uue, Prantsusmaalt tellitud metalltuletorni ehitamisega. Arvata võib, et meistriteks olid samad ehitajad. Ka uus kirikla, mis ehitati kümme aastat varem maha põlenud kirikla asemele ja mida kohalikud elanikud keeldusid uuesti üles ehitamast, valmis samal ajal, 1875. aastal. Alljärgnevalt mõned seigad Ruhnu merepääs-

tejaama juhtumistest riigiarhiivis säilinud dokumentide põhjal.

Kuna sakslased olid 1915. aasta kevadel Liivi lahte ja Ruhnu saarele tehtud dessandi käigus tuletorni laternaruumi lõhkelaenguga puruks lasknud ja tuletorni garnisoni sõjavangi viinud, oli kohalikest koosnev merepäästejaama meeskond 1922. aastani, mil tuletorni töökorda seati ja uus tuletorni ülem ametisse määrati, ilma otse ülemata. Sestap oli paatkonna ülem Mats Österman sunnitud sel ajal ise vajadusel riigivõimu poole pöörduma. Vajadus saabuski 31. augustil 1919, kui 13.02.1919 toimunud päästetegevuse eest tasu saamine venis. Päästeoperatsioon nägi asjaosaliste endi seletuskirja (originaalis soomekeelne, tõlkinud A. Warma 17.09.1919) järgi välja järgmine:

„Jättes 13.II-19. wene ajujäasse katsusime meetri pikuste lauotste abil käies, Tomesnesti peaseda, aga kõwa tuul lautas lumesadu ja nii jäimegi saatuse hooleks pisikese jäätüki peale. Kaasas olewatest, kahest eestlasest üks pööras wenesse tagasi, teine sattus niisamasugusesse seisukorda, kui meiegi, kuid meist eraldi. Jäätükk oli nii pisike, et waewalt meid kolme soomlast ära kandis.

Tuul kandis meid Ruhnu poole.

Kahe päewase ümber hulgutamise järgi saime Ruhnu nähtawusesse. Tegime katset püssilaskmisega randa märku anda. Alles kolmanda päewa õhtal saime wastuse. Mitmes kohas saarel süttisid märgi tuled ja kuulus paukusi. 16. p. öösse tuliwad saareelanikud kolme pisikese ja ühe suure wenega appi. Esimeseks peastiswad nad selle eestlase, kes oli jäätükil ja siis meid. Järgmisel päewal läksid saare elanikud kolme paadiga teist eestlast peastma. Wene saiwad nad ka randa päew peale wiimasena peastetud eestlase.

Ruhno 19.II-19. Allkirjad: 3 soomlast, Peter Kipper ja Johan Pukson“

Päästejaama ülevaataja Österman küsib tsiteeritud kirjas:

„Kõrgesti auustatud Peastejaamade üllemale R. Schillerile.

15 Februaril 1919 aastal peastsid Ruhnu mehhed kolm soomlast ja kaks Saaremaa meest kes jäe tükkiiga peal triwisid ja wist olleks ärra uppunud kui Ruhno mehhed neid ei olleks peastnud, se ramat nende meeste allkirjaga wösite Teie auustatud Herra Schiller kaasa kui siin wiimast korda käisite 8 Mail 1919. Nüüd küssiwad Ruhno mehhed kes peastmisse juures abbiks ollid kas naad maksu selle eest sawad woi mitte, pallun selle peale wastust, siis wöin neile wastada.“ Pöördel lisab ta ajakohase märkuse: „Et ma herra Schilleri Adressi ei tea siis pallun sedda kirja herra Schillerile ärra anda.“

Härra Rudolf Schiller, 2. järgu mereväe kapten, juhtis Ruhnus käies päästejaama Eesti Vabariigi ülevõtmise komisjoni ja ei olnud tähtsa sõjaväelasena ruhnlaste õnnetuseks küll õige adres-

saat „maksu saamiseks“. Küllap segas vajalikke asjatoimetusi ja korraldusi ka jätkuv Vabadussõda, millest ruhnlastel arvatavasti suurt ülevaadet ei olnud.

22.07.1920 on Östermanil põhjust kirjutada järgmine, seekord kurvema alatooniga kiri.

„Peastejaamade ülemale Tallinas Is.

Sellega teatan et Ruhno peastejaama Aptek ja pinted ja poom willad hakkawad otsa saama sest meie olime sunnitud mitme õnnetuse juhtumisel puhul abbi andma, ja et siin saare peal teisi haawa sidumise materjalisi saada ei olnud siis ei wöinud meie inimesi häddase jätta, üks miin löhkes kus juures kolm inimest surma said, ja kümme ännam vähem hawatud said, ja surnude seas on ka minnu poeg, ja talwe pikkul on õnnetumaid juhtumisi püssitega ette tulnud. Teile kõik head soowides jään keige auustusega.“ Ja kuna härra Schilleriga kontaki ei olnud õnnestunud saavutada, lisati pöördel kirjale: „Palume sedda kirja peastejaamade ülema kätte toimetada meie ei tea nimmega ega adressi. Peastejaama üllewataja M. Östermann“ Seekord allkirjastab Österman enda nime kahe „nn“-ga.

Säärane kole õnnetus 1920. aasta suvel tõepoolest juhtus. 12. juuli 1920 Postimees kirjutab: „30. juunil oli Ruhno saarel suurem õnnetus miiniplahwatuse tagajärjel. Plahwatusest on 3 inimest surma saanud, 7 raskemalt haawatud ja mitmed vähemaid wigastusi saanud. Haawatud on Kuresaare haigemajasse wiidud. Plahwatuse kohta kirjutab „W. Maa“ täendawalt: Nimelt olid poisid leidnud mere äärest miini, keeranud sellel sarwed lõhkeollusega küljest ära ja wiinud miini külasse. Siin toppinud nad miini aukudesse kuivi puutükka, walanud bensini ja süütanud

põlema. Miin põlenud ligemale tund aega, ajanud palju suitsu wälja ja sünnitanud mitmewärwilit tuld. Suurem hulk saare elanikka kogunud põlewa miini lähedale waatlema, kuidas see põleb. Hakanud juba laiali minema, kui korraga hirmus pauk kõlanud, mis kõik lähedalolejad jalust maha löönud. Kolm üsna miini juures olejat – nimelt kaks poissi ja üks wanaeit, saanud silmapilkselt surma, kuna 7 inimest raskesti wigastada saanud. Plahwatuse läbi löödi kolm tuuleweskit ümber, niisama läksid majadel aknaklaasid puruks.“

Sõja-aegsed lahtipääsenud meremiinid randades polnud tol ajal mingi haruldus, olid ju venelased juba 1915. aastaks pannud miinitõkke Kolkast Ruhnuni, hiljem sõja käigus lisandus veel teinegi – veidi lõuna pool, Läti rannikust Gretagrundi madalikuni. Nii et Liivi lahes meremiinidest puudust ei olnud. 31. juuli 1922 Postimees teatab: „Saksa laewastik puhastab praegu Ruhnu ja Kura kurgu wahelist wett, niisama ka Saaremaa randu. Sellest tööst wõtawad ka Eesti ja Läti laewad osa; wiimased loodawad tööd 1. augustiks lõpetada. Hulkuwaid miina on siinamaale weel leitud, näituseks Ruhnu ligidalt. Kahe aasta jooksul on Riia lahes tuul 160 miini randa ajanud“.

27.03.1921 on Östermanil põhjust jällegi teatada:

„Peaste jaamade kontori Tallinnas.

Reede 4 Märtsil õhtu sel aastal ei jõudnud kaks Ruhno meest: Isak Mikkos, ja Peter Duskas jää pealt maale kui wiimane triiwima hakkas kange SW tormi mõjul, torm ja laened lõhkusid jää tükki-teks, need kaks meest olid umbes kümme wersta wastu N, kui jää triiwima hakkas, kui Ruhno mehed sedda näggid et mehed häddaohus

olid siis astusid kaheksa meest: Fredrik Isaks, Hans Steffens, Jakob Noggis, Elias Klaas, Juhan Ulas, Kristjan Mikos, Isak Pennas, Mats Noggis, kala paati ja läksid välja neid peastma, peaste paati ei võtnud selle pärrast et ta raskem on jae peal wedada.

Naad joudsid enne pimedad meeste juure kes weel ennast joudsid ühe suurema jae tükki peal hoida kes ühte luggu wähenes, oleks paat tund aega hiljemaks jäänud siis ei oleks neid peasta saanud sest et lume tuisk hakkas mis keskööni tuuris Ruhno saart kätte saada olli woimata, sellepärast hakkasid „Kihno“ saare pool hoidma, kuhhu nemad teise pääwa lõunaks joudsid, kust nemmad Saaremaa kautu kahhe nädala pärrast koddu joudsid, paat olli kõlbmataks jäänud, ja jätsid ta Saaremaale, üks Ruhnu hülge püüo laew kes juhtus

Saaremaa randas olewad tõi mehed koddu. Kõige auustusega Peaste paadi tüürimees: M. Österman.“

Seekord jõudis kiri igatahes vajalike ametimeesteni. 30. juunil 1921 tehakse päästejaamade osakonna asjaajaja poolt Tuletornide osakonna juhatajale ettepanek välja maksta Sõrve-Sääre päästejaama meeskonnale harilik ja Ruhno päästejaama meeskonnale kolmekordne tasu. Ruhnu meeskonna liikmete puhul oli see 150 marka mehe kohta, kokku 1200 marka. Päästejaama ülevaataja sai oma töö eest palka, 1926. aasta palgalehe järgi oli see 450 marka kuus, kusjuures palka maksti poole aasta kaupa. Küllap uuendati aegade rahunedes ka päästejaama apteeki. 1922. aastal määrati remonditud ja taas tööle pandud tuletornile ametisse uus ülem ja edaspidine asjaajamine käis läbi tema.

Päästejaam täna

Päästejaama paadikuur viidi kolhoosi ajal sadama lähistele töökojaks, kus ta tänagi seisab. MTÜ Ruhnu Kultuuriait on hoone värskest korda teinud ja kujundanud selle nägusaks kontserdi- ja näituspaigaks. Paadislipp Sjustaka neemel on samuti alles, kohati siiski mere poolt räsitud. Päästejaama inventarist, mille ülevõtmise nimikirjas 1919. aastal oli 51 ühikut, on tänaseni säilinud peale kuuri ja slipi veel 10-puudase suurtüki puhastamise hari Buldersi talumuuseumis ja triivankur Liise talus.

**“Merepäästejaamad Saaremaal. I osa. Ajalooline ülevaade“. Saaremaa Muuseum, käsikiri. Koostanud B. Pao jt.*

*Viiulikontsert paadikas.
Foto: MTÜ Ruhnu Kultuuriait*

*Näitus paadikuuris.
Foto: MTÜ Ruhnu Kultuuriait*

*Suurtüki puhastamishari Buldersi talus.
Foto: Kaarel Lauk*

Rickul/Nuckös Hemvännerveckan 2019

Ingegerd Lindström

Strandfest

Som vanligt startade vi vår Hemvännerveckan med den traditionella strandfesten, och som vanligt lyste också regnet med sin frånvaro men det gjorde inte blåsten. Det blåste snålt nere vid stranden så de flesta valde att slå läger en bit upp i skydd av sanddynerna. Men det var ändå en bra uppslutning, cirka 90 personer hade kommit och många av dem deltog i de lekar och tävlingar som Ida och Fredrik Losman satt ihop.

Rosleps kapell

På söndagen var det åter en gudstjänst i Rosleps kapell. I år hade Tiitu Tulvik ordnat med två präster, en estnisktalande och en svensktalande. Vi fick också lyssna till den unga, begåvade flöjtisten, Loviise Lekarkin. Efter gudstjänsten delade vi ut årets Mats Ekmans stipendium. I år gick stipendiet till den finlandssvenske journalisten/författaren/med mera Mikael Sjövall. Han är en stor vän till estlandssvenskarna och har på många sätt arbetat för estlandssvenskarnas sak i Estland. Han har skrivit böcker, startat svenska språkböcker i både Tallinn och Hapsal, han har skrivit och satt upp en pjäs som handlar om just svenskarna i vårt område. Enligt styrelsens mening en mycket värdig stipendiat!

Efter detta var det dags för kyrkkaffe ute på kyrkbacken. Vädret var med oss även denna dag.

Ungdomsträff

Bröderna Magnus och Fredrik Blomberg ordnade en träff för ungdomar på Ölbäckstranden. Så här berättar Magnus:

”Under årets ungdomsträff var det tio ungdomar som letat sig ner till Ölbäckstranden för utlovad lek och tävling. Vi tävlade i olika grenar nere på stranden och sen fick de två lagen lite klurigare utmaningar uppe i skogen. Mest uppskattat var en bana där lagen skulle ta sig till slutet genom att hela tiden gå på ena linan. För att lyckas behövde man hjälpas åt och klura ut vårt tänkta pussel.

Till nästa år hoppas vi att ännu fler lyckas hitta ner till ungdomsträffen. Det är ett ypperligt tillfälle att lära känna andra ungdomar under roliga former. Och nästa år kommer det troligtvis bli minst lika roligt!”

Middag på Roosta

Nere på grillplatsen på Roosta stugby träffades vi åter vid en fullmatad buffé. Där fanns det mesta för alla smaker att ta för sig. Det var 108 personer som deltog i middagen, varav 13 barn. Roligt att så många vill komma och äta gott och umgås med vänner!

Resan till Tartu

På måndagsmorgonen satte sig 24 personer i buss och bil för en tvådagars resa till Tartu. Färden gick via Rapla

och Türi och första stoppet blev i Põltsamaa efter cirka två och en halv timme. Põltsamaa är idag mest känd för sina frukt- och bärsylter men också för sina rosor, sina många broar (18 stycken) och sitt vin. Tyska orden uppförde år 1272 en stenborg här. Borgen var Livlands kung Magnus residens 1570-1578. Vi åt en god lunch på borgen i en mycket vacker sal som öppnat enbart för oss den dagen.

Efter lunchen gick färden vidare till Tartu stad. Tartu är Estlands näst största stad efter Tallinn. Den är också en mycket gammal stad, den nämns för första gången i officiella dokument år 1030. Enligt uppgifter är den också den äldsta staden i hela Baltikum och en av de äldsta städerna i hela Europa. Staden har drabbats av otaliga olyckor, såsom svält, pest, brand, krig och religiösa förföljelser. År 1775 brann staden och nästan all bebyggelse ödelades. Därför är de

Årets Mats Ekman stipendiat, Mikael Sjövall. Här vid Mats Ekmans grav på Rosleps kyrkogård.
Foto: Ingegerd Lindström

äldsta delarna av staden inte lika gamla och välbevarade som gamla staden i Tallinn. Det mesta av Tartus gamla historia ligger i underjorden och har kommit upp i dagen vid arkeologiska utgrävningar.

Teatern Vanemuine är Estlands äldsta professionella teater och är unik i Estland. Här kan man se både opera, teater, balett och barnteater.

Tartu är den mest intellektuella och kulturella staden i Estland. Här har all kultur sin början och här finns Sveriges andra universitet, Tartu universitet, som instiftades under den svenske kungen Gustav II Adolfs regeringstid. År 1625 intog Sverige Tartu och kungen utsåg sin forne lärare Johan Skytte till guvernör över staden. År 1630 instiftade Skytte en hovrätt och en gymnasieskola, som 1632 på kungens order gjordes till universitet under namnet Academia Gustaviana.

Genom staden rinner den vackra och omskrivna floden Emajõgi. Tartu är en stad man måste besöka flera gånger för att hinna uppleva all historia. Vi fick se en liten del av stadens viktiga historiska monument och byggnader och fick historien berättad av en otroligt duktig, kunnig och trevlig guide. Hon pratade utmärkt svenska så alla kunde förstå och hon hade många roliga historier att berätta för oss. Första dagen gick vi en stadsvandring med henne och hon var också en stor svenskvän. Allt var bara positivt med Sverige men hon var också en stor lokalpatriot. Hon älskade sitt Tartu och alla andra städer fick tummen ner.

Dagen därpå var vädret lite mer ostadigt men vi hade tur att så fort vi satte oss i bussen började det regna och så fort vi steg av bussen slutade det. Vi startade dagen med en rundvandring på det relativt nya och mycket intressanta

En vy i Tartu. På den rivna husgaveln har man målat en gatubild.

Foto: Mats Bruce

Nationalmuseet med samma guide som första dagen. Museet ligger i utkanten av staden och har en modern och lite annorlunda arkitektur. Inne i museet finns en imponerande samling av nutida och forntida föremål. Man har byggt upp museet så att man startar med nutid och ju längre bort man kommer i museet, ju längre bak i tiden kommer man. Intressant!

Så var det dags att börja hemfärden. Nu åkte vi en annan väg tillbaka och strax utanför Viljandi stannade vi för kaffepaus. Vi stannade vid Olustvere herrgård som härstammar från sent 1500-tal. Jacob de la Gardies son Johann von Schilling fick överta herrgården 1668 och efter honom kom Gustav von Fersen som övertog gården år 1742. Det är en vackert bevarad herrgård där man haft skola tills nyligen. Nu är den öppen för turister och man anordnar fester, bröllop, middagar och kaffeservering efter beställning.

Sista delen av resan avverkades på ett par timmar och vi var både nöjda och trötta när vi återkom till Rosleps kapell där resan började.

Vandring

På onsdagen var det tid för en vandring med Erik Johansson. En av deltagarna, Lenart Ygstedt, berättar följande:

“Sjutton stycken ’motionsugna’ hade mött upp vid Roostas

parkering i hopp om att genomföra hemvandarveckans traditionella vandring. Vår vandringsledare Erik Johansson hälsade välkommen och berättade att årets vandring skulle gå av stapeln strax öster om Risti. Vi började alltså med bilfärd och kom så fram till en vandringsled, där återsamling skedde. Erik berättade nu att vi skulle följa en vandringsled över en myr vid namn Marimetsa, en sträcka på cirka nio kilometer. Mats Bruce utsågs till att agera ’kökarl’ och ansvara för att gruppen kom fram till rastplatsen, som var belägen nedanför ett utsiktstorn. Här avnjöts medhavd matsäck. Mätta och belåtna var det så dags att ’trava’ tillbaka till utgångsplatsen, där vi nöjda kunde konstatera att vi haft näst intill perfekt vandringsväder, inte för hett och dessutom hade vi sluppit regn. Det här är ett bra sätt att beta av Estland till fots.”

Kaffekalas i Rosta

Krister och Liza Engman inbjöd alla att komma och dricka kaffe på deras gård i Rosta. Det var modigt av dem att bjuda utan anmälan, det kunde ha kommit 100 personer men nu kom det cirka 55 gäster. De hade förberett sig för många gäster och alla fick plats ute i trädgården i solen. Det var en trevlig kaffestund med mycket prat och skratt. Krister hade förberett en tipspromenad som handlade om hans släkts historia på Graisaagår-

den. Grannen och kusinen hade flest rätt men diskades för inside information! Ett mycket trevligt initiativ som uppskattades av alla!

Talko och grillfest på Mickogården

Sammanställande i arbetsgruppen för Mickogården, Erik Johansson, skriver följande om talkot: ”Sommarens Talko på Mickogården genomfördes under torsdagen den 11 juli. Vi var ett 20-tal personer som hjälptes åt att fixa på gården, allt ifrån att rota i rabatter, underhåll på byggnader, städa och bygga nya bord.

Städningen resulterade i att vi fraktade iväg fyra släpvagnslass med bråte till återvinningscentralen. Vi skapade därmed möjlighet för oss att börja planera för en uppfräschning av det östra rummet i huvudbyggnaden, Där det märktes mest skillnad var i gårdsbyggnaden där främst ungdomarna Blomberg såg till att vi nu har ett embryo till

gårdsmuseum. Det sparades en hel del gamla saker, men mycket var i så dåligt skick att det fick gå till återvinningen. Det som sparades har nu ställts upp så att det går att beskåda. Under dagen reparerades även innertaket i samlingsalen i ladan så att det nu är i skick för framtiden. Vi hade anskaffat virke så att vi kunde tillverka fyra nya långbord att ha i samlingsalen och som kom väl till pass under kvällens gemensamma pubkväll.”

Grillfest på Mickogården

På kvällen var alla tillbaka till Mickogården efter förmiddagens talko och dessutom kom det fler av våra medlemmar. Det blev invigning av samlingslokalen och nu vet vi hur många som får plats därinne. Vi var cirka 60 personer och det var precis lagom. Men vi kan säkert trycka in några fler, så runt 65-70 personer går nog bra. Vädret var med oss och stämningen

var god, maten räckte och alla verkade nöjda. Vi i arbetsgruppen för Mickogården var mer än nöjda att allt fungerade och att vi nu hade invigt samlingsalen!

Tovning

Det har nu blivit en tradition att några kvinnor samlas för att tova ull till olika kreativa föremål. Förra året var det hattar men i år blev det sittdynor, värmeunderlägg och mobilväskor. Den yngsta kvinnan (som vi måste kalla tjej) var bara 10 år! Jätteduktig att nåtova! Roligt att alla åldrar är med och deltar i våra aktiviteter! Antalet tovningsugna stiger för varje år och de två sista åren har vi nu varit på Mickogården vilket vi kommer att fortsätta med om intresse finns.

Så var Hemvändarveckan slut men inte arbetet på Mickogården. För första gången deltog vi i Kafédagen på Nuckö. Detta kan man läsa om på sidan 41.

*Olustvere herrgård där vi stannade på hemvägen från Tartu och drack kaffe. En mycket vacker herrgård där det tidigare varit skola.
Foto: Mats Bruce*

*På torsdagskvällen var det invigning av samlingsalen på Mickogården som vi färdigställde förra året.
Foto: Mats Bruce*

Tagasitulijate nädal

Ingegerd Lindström

Rannapidu

Nagu ikka, alustasime Tagasitulijate nädalat traditsioonilise rannapeoga, ja nagu ikka, pääsesime ka vihmast, kuid mitte tuulest. Rannas puhus kõledalt, mistõttu pidulisi otsustas end sisse seada veidi kaugemal, rannaluidete varjus. Kuid osavõtt oli siiski elav. Kohale tuli 90 inimest, kellest paljud osalesid Ida ja Fredrik Losmani juhitud võistlustel.

Rooslepa kabel

Pühapäeval toimus taas Rooslepa kabelis jumalateenistus. Sel aastal oli Tiiu Tulvik korraldanud teenistust pidama kaks vaimulikku – ühe eestikeelse ja ühe rootsikeelse. Kuulasime ka noort andekat flöödimängijat Loviise Lekarkinit. Pärast jumalateenistust andsime üle tänavuse Mats Ekmani stipendiumi. Sel aastal läks stipendium soomerootsi ajakirjanikule ja publitsistile Mikael Sjövallile. Mikael on suur eestirootslaste sõber ja ajanud Eestis mitmel rindel eestirootsi asja. Ta on kirjutanud raamatuid, rajanud Tallinnas ja Haapsalus rootsi keelepasa, kirjutanud ja lavastanud näidendi, mis kõneleb just meie kandi rootslastest. Juhatuse arvates väga väärikas stipendiaat!

Pärast seda pakuti kabelimäel kirikukohvi. Ilm oli seegi kord meiega.

Noortekohtumine

Vennad Magnus ja Fredrik Blomberg korraldasid Elbiku rannas noortekohtumise. Magnus:

„Tänavusel noortekohtumisel jõudis Elbiku randa mängu ja võist-

Noored pidasid pühapäeval oma rannapidu.
Foto: Magnus Blomberg

lusi pidama kümme noort. Võistlesime rannas eri aladel, seejärel anti kahele võistkonnale metsas veidi keerulisemad ülesanded. Kõige populaarsemaks osutus rada, mille võistkonnad pidid läbima kõie peal käies. Õnnestumiseks tuli teha koostööd ja lahendada nii mõnigi meie pätkel.

Loodame, et järgmisel aastal on tulijaid veelgi enam. See on oivaline võimalus tutvuda lõbusas keskkonnas teiste noortega. Ja järgmisel aastal on arvatavasti sama lõbus!“

Õhtusöök Roostal

Kohtusime Roosta puhkeküla grillimisplatsil taas täiusliku Rootsi laua taga. See sisaldas midagi meelepärast igale maitsele. Õhtusöögil osales 108 inimest, neist 13 last. Tore, et nii paljud hästi süüa ja sõpradega suhelda tahavad!

Ekskursioon Tartusse

Esmaspäeva hommikul istusid 24 inimest bussi ja autosse, et võtta

ette kahepäevane ekskursioon Tartusse. Reis kulges läbi Rapla ja Türi. Pärast kahe ja poole tunnist sõitu tehti esimene peatus Põltsamaal. Põltsamaad tuntakse tänapäeval põhiliselt puuvilja- ja marjamooside, kuid ka rooside, arvukate sildade (mida on 18) ja veini läbi. 1272. aastal rajas Liivi ordu siia kivist linnuse. Aastatel 1570–1578 asus siin Liivimaa kuningas Magnuse residents. Sõime sel päeval spetsiaalselt meie jaoks avatud kaunis linnusesaalis lõunat.

Seejärel kulges sõit edasi Tartusse. Tartu on Eesti suuruselt teine linn. Tegemist on ka väga vana linnaga, mida mainitakse ürikutes esmakordselt 1030. aastal. Mõningatel andmetel on see ka kogu Baltikumi vanim linn ja üks Euroopa vanimatest. Linnast on üle käinud hulk õnnetusi nagu nälg, katk, tulekahjud, sõjad ja usulised tagakiusamised. 1775. aastal põles linn peaaegu täielikult maha. Seetõttu ei ole linna vanimad osad nii vanad ja hästi säilinud nagu

Tallinna vanalinnas. Enamik Tartu vanemast ajalooasutust asub maa all ja on tulnud päevavalgele arheoloogiliste väljakaevamiste käigus.

Teater „Vanemuine“ on Eesti vanim kutseline teater ja Eestis unikaalne. Siin saab vaadata nii ooperit, teatrit, balletti kui lasteteatrit.

Tartu on Eesti kõige intellektuaalsem ja kultuurilisem linn. See on kultuuri häll ja siin asub Rootsi teine ülikool – Tartu ülikool, mis asutati Rootsi kuningas Gustav Adolfi valitsemisajal. 1625. aastal vallutasid Rootsi väed Tartu ja kuningas nimetas linna kuberneriks oma endise õpetaja Johan Skytte. 1630. aastal asutas Skytte õuekohu ja gümnaasiumi, mis muudeti 1632. aastal kuninga käsul *Academia Gustaviana* nime kandvaks ülikooliks.

Läbi linna voolab kaunis ja kirjanduses ülistatud Emajõgi. Tartu on linn, mida tuleb selle ajaloo tunnetamiseks korduvalt külastada. Nägime linna tähtsatest ajaloolistest mälestusmärkidest ja hoonetest vaid murdosa. Linna ajalugu tutvustas meile väga tubli, asjatundlik ja tore naisterahvast giid. Ta kõneles suurepäraselt rootsi

keelt, nii et kõik said aru, ja ta jutustas meile palju toredaid lugusid. Esimesel päeval tegime temaga linnaekskursiooni. Ta oli ka suur Rootsi sõber. Rootsi kohta oli tal vaid häid sõnu. Ent ta oli ka suur kodukoha patrioot. Ta armastas oma Tartut, kõik teised linnad „hääletati maha“.

Järgmisel päeval oli ilm veidi rahutum, kuid meil vedas – niipea, kui olime bussi istunud, hakkas sadama, ja niipea kui me bussist välja astusime, jäi vihm järele. Alustasime päeva ringkäiguga suhteliselt uues ja väga huvitavas Eesti Rahva Muuseumis, ja seda sama giidi saatel, mis esimesel päeval. Muuseum asub linna servas ja on moodsa ja veidi teistsuguse arhitektuuriga. See sisaldab endas muljetavaldavat kogu tänapäevastest ja muistsetest esemetest. Ekspositsioon algab kaasajast ja mida kaugemale muuseumis minna, seda kaugemale ajas jõutakse. Huvitav!

Siis saabus aeg asuda tagasiteele. Sõitsime tagasi teist teed pidi ja tegime Viljandi lähedal kohvipausi. Peatusime Olustvere mõisas, mis pärineb 16. sajandi lõpust. 1668. aastal läks mõis Jacob de la Gardie

poja Johann von Schillingi kätte, tema järel võttis mõisa 1742. aastal üle Gustav von Fersen. Tegemist on kaunitult renoveeritud mõisaga, milles tegutses kuni viimase ajani kool. Praegu on see avatud turistidele, seal korraldatakse ettevalmistel pidusid, pulmi, õhtusööke ja pakutakse kohvi.

Reisi viimane osa kaeti paari tunniga ja Rooslepa kabeli juurde jõudes, kust reis algas, olime üht-aegu rahul ja väsinud.

Matk

Kolmapäeval toimus matk Erik Johanssoni juhtimisel. Üks matkast osavõtjaid, Lennart Ygstedt:

„17. liikumishuvilist“ kohtusid Roosta parkimisplatsil, lootuses läbi teha traditsiooniline Tagasituli nädala matk. Matkajuht Erik Johansson tervitas kõiki ja ütles, et tänavune matk algab Risti külje all. Niisiis alustasime autosõiduga ja jõudsime matkaraja juurde, kus toimus taaskogunemine. Nüüd ütles Erik, et läheme mööda rada, mis kulgeb umbes üheksa kilomeetri pikkuselt üle Marimetsa raba. Grupi jõudmise eest puhkekohale, mis asus ühe vaatetorni juures,

Kirikukohvi pakuti tavapäraselt kabeli ees. Meie ürituste toimkonna naised olid kõik ette valmistanud.

Foto: Ingegerd Lindström

Tagasiteel tegime kohvipausi Viljandi lähedal Olustvere mõisas. Pildil mõned mõisahooned.

määrati vastutama Mats Bruce. Siin turgutati ennast kaasavõetud toidukottide sisuga. Köht täis, oli aeg 'traavida' tagasi lähtekohta, kus võisime rahulolevalt nentida, et matkailm oli peaaegu perfektne – mitte liiga palav ja lisaks olime pääsenud vihmast. See on hea mees Eestimaa avastamiseks jalgsi.“

Kohvitamine Roostal

Krister ja Liza Engman kutsusid kõiki enda Roosta tallu kohvi jooma. Kutsumine ilma, et keegi endast ette peaks teatama, oli julge tegu – tulijaid oleks võinud olla 100. Kuid nüüd saabus umbes 55 külalist. Nad olid valmistunud paljude külaliste vastuvõtmiseks ja aeda päikese alla istuma mahtusid kõik. Oli tore kohvitund ohtra jutu ja naeru saatel. Krister oli ette valmistanud viktoriin-jalutuskäigu, mille teemaks oli tema suguvõsa ajalugu Graisas-talus. Kõige rohkem õigeid vastuseid oli tema naabril ja nõol, kes aga diskvalifitseeriti siseinfo kasutamise pärast!

Väga tore algatus, mis meeldis kõikidele!

Talgud ja grillipidu Miku talus

Miku talu toimkonna juht Erik Johansson: „Tänavused talgud Miku talus peeti neljapäeval, 11. juulil. Umbes 20 inimest aitasid talu korrastada, teha kõike alates peenarde rohimisest, hoonete hooldamisest, koristamisest ja uute laudade ehitamisest.

Koristus lõppes sellega, et viisime jäätmejaama neli järelkärutäit sodi. Saime seeläbi võimaluse hakata mõtlema peahoone idapoolse toa värskendamise peale. Kõige suuremat erinevust oli märgata taluhoones, kus tänu Blombergide noortele on meil nüüd olemas

talumuuseumi embrüo. Üksjagu vanu asju jäeti alles, kuid paljud neist olid nii halvas seisundis, et tuli saata jäätmejaama. Allesjäänud esemed on nüüd eksponeeritud ja neid on võimalik vaadata. Päeva jooksul parandati ka küünis asuva koosviibimisruumi lage. Olime hankinud puitu, et valmistada sinna neli uut pikka lauda; nüüd kulusid need laudad ühise publiõhtu ajal marjaks ära.”

Grilliõhtu Miku talus

Pärast ennelõunaseid talguid olid õhtuks kõik Miku talus tagasi, tuli ka mitmeid meie ühingu liikmeid. Avasime koosviibimisruumi ja nüüd teame, kui palju inimesi sinna mahub. Meid oli umbes 60 ja seda oli täpselt parasjagu. Kuid varuruumi veel on ja probleemi ei tohiks tekkida ka 65–70 inimesega. Ilm oli meiega ja tuju hea, toidust piisas ja kõik paistsid olevat rahul. Meie, Miku talu toimkonna

liikmed, olime enam kui rahul selle üle, et kõik toimis ja et olime nüüd avanud koosviibimissaali!

Viltimine

Villa viltimisest erinevateks esemeteks on saanud traditsioon. Möödunud aastal tegelesime kübaratega, tänavu võeti ette istumispadjad, kuumaalused ja mobiilikotid. Noorim osavõtja (keda peame kutsuma tüdrukuks) oli vaid 10-aastane! Väga tubli nõelviltija! Tore, et meie tegemistes osalevad kõik vanusegrupid! Viltimishuviliste hulk kasvab iga aastaga, oleme Miku talus tegutsenud nüüdseks kaks aastat ja kui huvi on, püüame jätkata.

Nii saigi Tagasitulijate nädal läbi, kuid töö Miku talus jätkus. Osalesime esimest korda Noarootsi kohvikute päeval. Sellest lähemalt vt. lk. 42.

Tartu ülikoolil oli oma kirik, mis seisab praegu varemetes. Kunagi oli see uhke hoone.

Foto: Ingegerd Lindström

Nuckö kafédag

Ingegerd Lindström

För tre år sedan startade några Nucköbor det som kallas Nuckö kafédag. Deras tanke var att presentera kustbornas kokkonst och vardagsliv. Det blev en succé från början och nu har flera gårdar anslutit sig. Redan förra året diskuterade vi om vår förening inte skulle delta men tiden blev för knapp så det blev inget av med deltagandet då. I år var vi ute i god tid och jag tog kontakt med de som höll i arrangemanget. Jag tror de blev glada över att vi ville vara med och vi fick snabbt svar att vi var välkomna.

Årets kafédag var först beslutad till samma dag som vi hade vår strandfest men de var så snälla så de ändrade datumet till lördagen efter vår Hemvändarvecka. Vi förberedde oss genom att baka kaffebröd, kakor, kako-bre, rågsiktsskakor med mera. Vi hämtade konserverat kött från Rågöarna och vi hängde fram våra förkläden och handdukar. Böcker fanns till försäljning och allt var klappat och klart på lördag förmiddag. Vi hade dukat ute på gården då det var sol och blå himmel. När allt var klart och klockan närmade sig 15.00 då alla kaféer skulle öppna började jag känna lite pIRR i magen. Tänk om ingen kom! Vad gör vi då med allt bröd och vad pinsamt att ingen är intresserad av oss och vår gård!

Men jag hade inte behövt oroa mig. Redan innan 15.00 kom de första gästerna och sedan rullade det på till stängningsdags vid 21-tiden. Vi hade nog mellan 650-700 gäster under eftermiddagen. Det konserverade köttet tog slut, kako-bre och rågsiktsskakorna tog slut

Många medlemmar bidrog med bullar, mjuka kakor, småkakor och annat gott.

Foto: Ingegerd Lindström

och en del kaffebröd tog slut. Till nästa år kanske vi ska fundera på att bjuda på några svenska specialiteter, som tex sillsmörgås eller liknande. Andra gårdar erbjöd olika maträtter som de specialiserat sig på. En del hade underhållning och vår dragspelare Gunvor underhöll våra gäster.

Folk verkade imponerade av gården och många tog tillfället i akt att gå runt både ute och inne. Vi hade också plockat fram vår gamla utställning som en gång gjordes till den första Svenskdagen i Birkas. Det var ett lyckodrag för vid den stannade alla och läste om estlandssvenskarna. Vi fick också en hel del frågor om gården och om estlandssvenskarnas liv före kriget så det kändes mycket bra. Vi fick dessutom besök av släktingar till de första ägarna som kunde berätta

om hur gården såg ut tidigare. En kvinna hade bott där i sin barndom och vi fick veta många intressanta saker om Mickogården.

Jag kan inte nog tacka alla som ställde upp och jobbade den dagen. Vi var många men det behövdes folk både ute och inne. Det var våra män som ställde upp och diskade under tiden och många förvånade kvinnor tittade in i köket och blev förstummade över att det var männen som diskade! Det var tydligen ingen vanlig syn i Estland. Vi ser redan fram emot nästa år, hoppas vi får delta då också. Trots allt arbete så gav den dagen väldigt mycket. Jag vet att några av våra medlemmar åkte runt till andra gårdar som också öppnade sina hem för gäster och jag hoppas att fler åker runt och bekantar sig med våra grannar i Nuckö nästa år!

9 gårdar ställde upp på Nuckö kafédagen i år.

1. Sjogse talu
2. Saare Mõisa /Lyckholm herrgård
3. Haave talu (Ujo Yalm)
4. Mickogården
5. Vuortoa talu
6. Angus Mattu talu
7. Teerest villa
8. Karesaki talu
9. Friidheimi talu

Noarootsi kohvikute päev

Ingegerd Lindström

Kolm aastat tagasi panid mõned Noarootsi inimesed aluse Noarootsi kohvikute päevale, mille eesmärk oli tutvustada rannarahva kokakunsti ja igapäevaelu. Seda saatis algusest peale edu ja nüüdseks on algatusega ühinenud mitu talu. Arutasime oma ühingu selles osalemise üle juba möödunud aastal, kuid siis jäi aega väheks. Sel aastal olime varakult valmis ja ma võtsin korraldajatega ühendust. Arvan, et neil oli meie osalemissoovi üle hea meel. Saime kiiresti vastuse, et oleme teretulnud.

Tänavune kohvikute päev oli alguses planeeritud meie rannapeoga samale päevale, kuid meie palvele vastu tulles tõstsid nad selle ümber Tagasitulijate nädalale järgnenud laupäevale. Küpsetasime saiakesi, kooke, *kakobre*'d, rukkipiülikooke jm. Tõime Pakri saartelt lihakonserve ja võtsime välja oma põlled ja käterätikud. Valisime müügiks raamatuid ja laupäeva ennelõunaks oli kõik valmis. Kuna päike paistis ja taevas oli selge, katsime laud õues. Kui kõik oli valmis ja kell lähenes kolmele, kui kohvikud pidi avatama, tundsin kerget ärevust. Äkki kedagi ei tulegi! Mida me kogu leivaga peale hakkame ja kui piinlik, et keegi meist ja meie talust ei huvitu!

Ent muretsemiseks polnud põhjust. Esimesed külalised saabusid juba enne kella kolme ja seejärel kulges kõik libedalt kuni sulgemiseni kella üheksa paiku õhtul. Pärastlõunal astus meie juurde sisse oma 650–700 külalist. Lihakonserv sai otsa, *kakobre* ja rukkipiülikoogid said otsa ja osa saiakesi sai otsa. Järgmisel aastal mõtleme vast root-

Pidev külaliste vool kogu pärastlõuna. Ilm oli ilus, mistõttu katsime laud väljas.

Foto: Ingegerd Lindström

si toitute, näiteks heeringavõileiva või muu sellise pakkumise peale. Teised talud pakkusid erinevaid roogasid, millele nad on spetsialiseerinud. Osades taludes pakuti meelelahutust, meie külaliste meelt lahutas lõõtspillimängija Gunvor.

Paistis, et Miku talu avaldab inimestele muljet, paljud kasutasid võimalust ja vaatasid nii sees kui väljas ringi. Olime välja toonud ka oma vana näituse, mis tehti kunagi Pürksis toimunud esimese Rootsi päeva jaoks. See oli õnnestunud käik, sest näitusega tutvusid kõik külalised. Meile esitati ka hulk küsimusi talu ja eestirootslaste elu kohta enne sõda. Oli väga hea tunne. Lisaks külastasid meid talu esimeste omanike sugulased, kes rääkisid selle varasemast väljanägemisest. Üks naine oli elanud seal lapsepõlves ja me kuulsime temalt Miku talu kohta palju huvitavat.

Ma ei jõua kõiki, kes sel päeval meie appi tulid, ära tänada. Meid

oli palju, kuid inimesi oli tarvis nii sees kui väljas. Vahepeal hakkasid meie mehed nõusid pesema, ja paljud naised olid kööki vaadates hämmingus, et nõudepesijateks on mehed! See vaatepilt Eestis nähtavasti väga tavaline ei ole. Mõtleme juba järgmise aasta peale, loodame ka siis osaleda. Hoolimata kogu vaevast andis see päev meile väga palju. Tean, et mõned meie ühingu liikmed käisid teistes taludes, kes avasid samuti külalistele oma kodu, ja loodan, et järgmisel aastal on meie Noarootsi naabritega tutvujaid rohkem!

Jubilarer januari-juni 2020

Juubilarid jaanuar-juuni 2020

60

Mai Amur	6 maj
Ann-Charlotte Odmar	14 juni
Anu Heinpalu	20 juni
Elsa Ingrid Davidson	23 juni

65

Raivo Tõnisson	2 mars
Per-Arne Jönebring	8 mars
Ela Streng	8 mars
Ene Sarapuu	17 mars
Elve Mikiver	3 juni
Ants Streng	14 juni
Reet Berggren	28 juni

70

Anu Mätlik	30 mars
Alli Lunter	22 juni

75

Tonny Treiberg	2 februari
Raul Targamaa	13 april
Rein Haljand	12 maj

80

Anna-Stina Hallman	6 januari
Meta Sepp	31 januari
Majlis Lindroos	8 mars

85

Henrik Emil Nyman	16 februari
Sigrid Tarkmeel	16 mars
Helve Vainu	7 maj
Helge Roberg	20 juni

På besök hos Torsdagstanterna på Aibolands museum Külaskäik Rannarootsi muuseumi neljapäevamemmede juurde

Flera arbetade med den nya Aibotapeten. Ett mycket stort och tidskrävande arbete.

Mitmed memmed tegelesid uue Rannavaibaga. Väga mahukas ja aeganõudev töö.

Flitens lampa lyser över Torsdagstanternas rum på Aibolands museum.

Rannarootsi muuseumi neljapäevamemmede toas käib usin töö.

Foto: Ingegerd Lindström

Efter hårt arbete smakar det bra med kaffepaus. Fler besökare blev också bjudna på kaffe.

Pärast kõva töötegemist on kohvipaus omal kohal. Kohvi pakuti ka külalistele.

Returadress i Sverige:

Svenska Odlingens Vänner, SOV
Wallingatan 32-34 5tr
111 24 Stockholm

Tagastusaadress Eestis:

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus
Rüütli 9
10130 Tallinn

S:t Mikaelsskyrkan

Rüütli 9

10130 Tallinn

Högmässa alla söndagar klockan 12.00 om inget annat anges. Därefter kyrkkaffe. Root-sikeelne jumalateenistus koos sellele järgneva kirikukohviga igal pühapäeval kell 12.

29 september S:t Mikaelssfrande kl 12./Mihkklipäeva tähistamine.

6 november kl 18 Gustav Adolfsvesper med försvarets musikkår och efterföljande svenskdagens fest./Adolfi päeva tähistamine. Esineb Kaitseväe orkester.

1 december kl 12 Första Advents högmässa./Esimese adventi jumalateenistus.

7 december kl 11-14 Julbasar./Jõululaat.

13 december kl 18 Lucia./Luutsinapäeva tähistamine.

S:ta Maria kapell på Nargö gudstjänst följande lördagar kl 12./Jumalateenistus Naisaare Püha Maarja kabelis alljärgnevatel laupäevadel kl. 12.

5 oktober/oktoober.

2 november.

30 november.

Söndagsskola varje första söndag i månaden kl 12./Pühapäevakool iga kuu esimesel pühapäeval kl. 12.

Konfirmandundervisningen börjar 2/10 kl 18./Leerikool algab 2. oktoobril kl. 18.

Välkomna till kyrkan/Tere tulemast!

Aibolands museum 2019/Rannarootsi muuseum 2019

30.11 Vanasadama jõuluturg Rannarootsi muuseumi hoovis./Gamla hamnens julmarknad vid Aibolands museum.

05.12 Jõulu töötuba./Workshop för juldekorering i Aibolands museum.

09.12-19.12 Jõulumaa (eelregistreerimisega)./Julby i Aibolands museum (förebeställning).

Lahtioleku ajad/Öppettider

01.09-30.04: T-L kell 10-16.

02.05-31.05: T-L kell 10-18.

01.06-31.08: T-L kell 10-18; E ja P kell 10-16.

Välkomna!/Tere tulemast!